

V čísle: Festivalový Salzburg ● Wagnerov Bayeruth 1997 ● Osobnosť intermediálneho sveta Ph. Niblock ● Beatles a modalita - ďalšia časť seriálu ● Slovenské historické organy ● Koncerty ● CD recenzie ● Informácie ● Monitor ● Servis HŽ

Hudobný život '97

ROČNÍK XXIX.

8 Sk

1. 10. 1997

18

Zamyslenie...

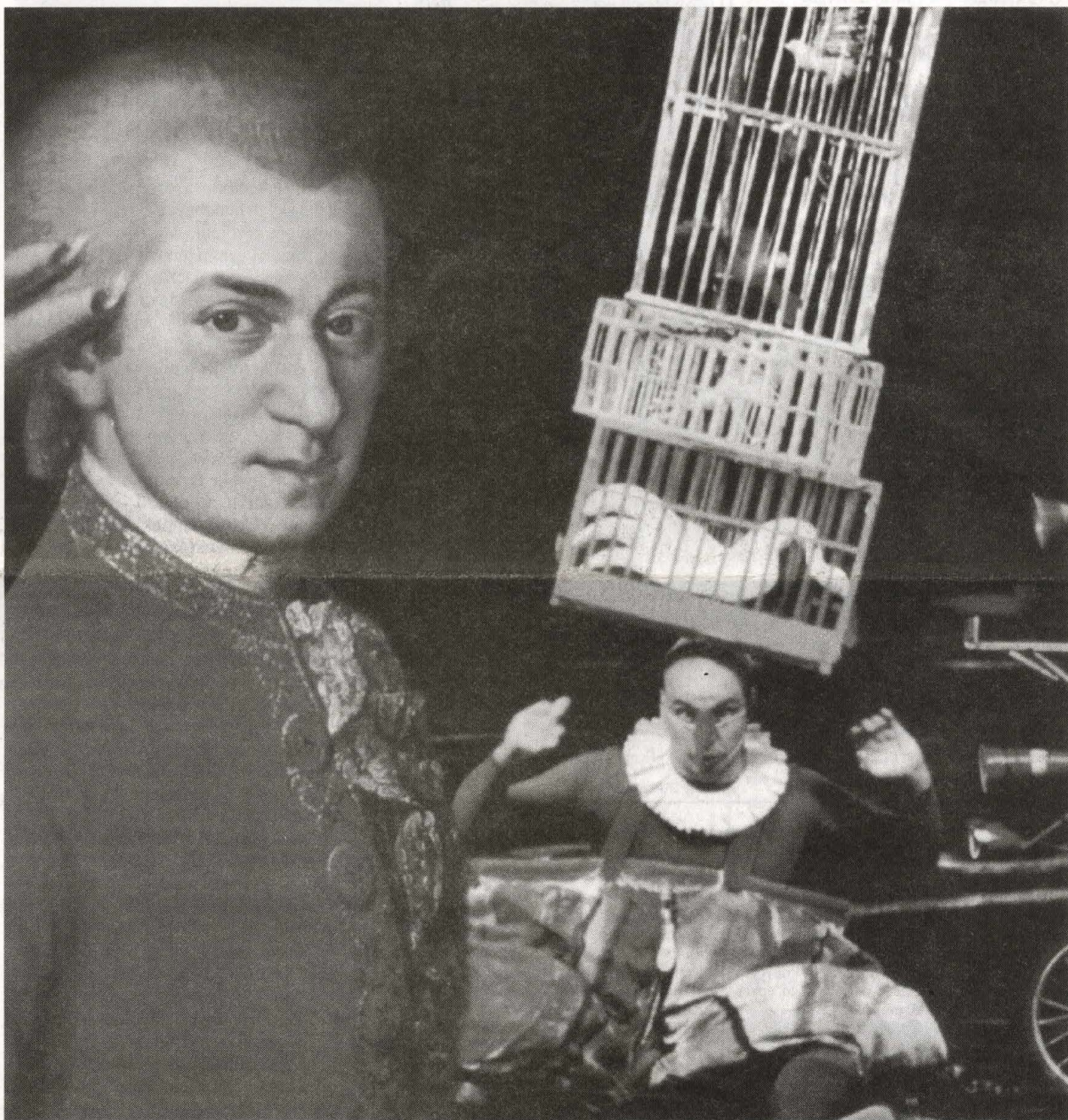
V roku 1975 uzavrel svetoznámy huslista Yehudi Menuhin svoje dlhoročné pôsobenie vo funkcii prezidenta Medzinárodnej hudobnej rady (UNESCO) tým, že v hlavnom meste Kanady Ottawe, spolu s premiérom Pierrom Trudeauom, vyhlásil 1. október za Medzinárodný deň hudby. Od tých čias si hudobníci a hudbymilovná verejnosť na celom svete každoročne v tento deň pripomínajú na koncertoch, festivalových pódioch i v rozhlasoch a televízii to jedinečné bohatstvo a krásu, ktorú ľudstvo nachádza vo všetkých druhoch a žánroch hudby ako najuniverzálnejšom zo všetkých umení.

Odvtedy uplynulo takmer štvrtstoročie; stali sme sa svedkami aj účastníkmi prenikavých zmien v postavení hudobnej kultúry v súčasnej spoločnosti, pričom poznatky sú povzbudzujúce - i deprimujúce zároveň. Taká je dialektika spoločenského života...

Opätovne sa presvedčame o zázračnej sile hudobného umenia, ktoré vo všetkých svojich podobách je výnimočnou hodnotou, schopnou znova a znova obohacovať človeka. V minulom roku, Roku slovenskej hudby, sme si intenzívne overili, že aj slovenská hudba ako súčasť národnej kultúry i celosvetového hudobného umenia je živou a stálou hodnotou, schopnou pozitívne oslovovať milovníkov hudby doma i za hranicami našej vlasti. Uvedomujeme si, že spoločenské premeny po roku 1989 ako keby uvoľnili staviadla nových hudobných aktivít. Aj keď s mnohým môžeme vyjadriť spokojnosť (zdola budovaný koncertný život v regiónoch, do šírky rozvinuté pestovanie chrámovej hudby a najmä zborového spevu, prudký nástup nových talentov vo všetkých sférach hudobných činností a pod.), proces vcelku pozitívneho vývoja transformácie našej hudobnej kultúry má aj svoje tienisté stránky. Absencia utriedovania hodnotových kritérií v niektorých médiách, presila konzumného prijímania umeleckých hodnôt - a žiaľ, častokrát pseudohodnôt, pokles kvality a kvantity v tvorivej sfére, to sú bolestné stránky našej súčasnosti... S nimi ruka v ruku vznikajú problémy, kedy je doslova zneužívaný transformačný proces. Posledným príkladom je vrcholiaca krivka postupného zániku vydavateľstva OPUS. Nepremyslená privatizácia prenikavo oklieštila jeho činnosť. Na istý čas zachovala aspoň edíciu hudobných nosičov, no v súčasnosti prebiehajúci proces zániku OPUS-u ako autonómneho producenta hudobných nosičov je hrubým zneužitím možností trhového hospodárstva a alarmujúcim signálom pre celú slovenskú hudobnú kultúru...

Preto práve v spojitosti s tohtoročným Medzinárodným dňom hudby musíme dôrazne vystúpiť na obranu našej národnej hudobnej kultúry vo všetkých jej zložkách. Pripomeňme si tohtoročný sviatok hudby, tradične kulminujúci na Bratislavských hudobných slávnostiach, v pevnej viere, že môžeme a musíme robiť všetko, čo je v našich silách, aby naše hudobné umenie ako pevná a nedeliteľná súčasť národnej kultúry bolo účinným aktivizátorom spoločenského a duchovného života spoločnosti.

PAVOL BAGIN

SALZBURG - MEKKA HUDBY

MARIÁN JURÍK

Skôr ako som sa začal venovať úvahám nad tohtoročným 77. ročníkom Salzburškých slávností, položil som si otázku, ktorá ma počas tamojšieho pobytu prenasledovala: prečo sme u nás tak často akcentovali, že Bratislava je mestom hudby. Pritom zdôrazňujem, že Bratislavu mám zo srdca rád a uznávam jej historické miesto na hudobnej mape Európy, no predsa sa mi to zdá istá zakomplexovanosť. Veď keď prídete do Salzburgu - napokon chodí tam od nás množstvo ľudí, ktorí to môžu potvrdiť - zblednete závisťou a uvedomíte si, že je absolútne zbytočné si nahovárať, že sme čosi, keď nie sme, a to najmä dnes... Salzburg je tradícia, minulosť i prítomnosť, ale aj budúcnosť existencie hudby. Samozrejme, nikde nič nespadne z neba samo od seba, ale niekto to musí zariadiť, niekto musí chcieť, aby to tak bolo, a tí čo to chcú, aby to tak bolo, zrejme vedia, čo chcú a hlavne ako na to. Tieto myšlienky mi vírili hlavou po šesť salzburských festivalových dňoch. Dnešná tvár salzburského festivalu je predsa o poznanie iná ako pred desiatimi až pätnástimi rokmi. Po rokoch istého tradicionalizmu, podľa názoru mnohých aj konzervativizmu, vďaka súčasnému vedeniu festivalu na čele s Gérardom Mortierom a jeho ďalšími spolupracovníkmi, a samozrejme, vďaka podpore a záujmu o umenie rakúskeho štátu, salzburskej spolkovej krajine, samotného mesta a mnohých sponzorov, všetci menovaní aj nomenovaní vytvárajú nenapodobiteľnú klímu mesta v horúcich júlových a augustových dňoch, aby si salzburský festival aj naďalej udržiaval svoj vysoký umelecký kredit, atraktivnosť a pozornosť celého sveta.

CENY SOZA ZA ROK 1996

Pri príležitosti 75. výročia začatia organizovanej kolektívnej ochrany práv autorov hudobných diel a udeľovania cien Slovenského ochranného zväzu autorského (SOZA) za rok 1996 sa uskutočnil 17. septembra v bratislavskej Redute galakonzert, na ktorom boli ceny rozdelené takto:

1. Cena SOZA za najúspešnejšiu skladbu mladého autora v oblasti vážnej hudby
"Sonáta pre husle sólo" Mirko Krajčí
2. Cena SOZA za najúspešnejšiu skladbu mladého autora v oblasti populárnej hudby
"Say U Love Me" Lubomír Liba
Martin Hybben (skupina "D-night")
Marcel Šuštrík
Milan Nagy
3. Cena SOZA za najúspešnejšiu skladbu mladého autora v oblasti dychovej hudby
"O rieke a čase" Juraj Hidvéghy
Štefan Kasarda
4. Cena SOZA za najúspešnejšiu skladbu mladého autora z oblasti folklórnej hudby
"Šamudovské dzifčata" sprac. Peter Jantoščiak
5. Cena SOZA za najúspešnejšiu skladbu v oblasti vážnej hudby
"Bagately" Hanuš Domanský
6. Cena SOZA za najúspešnejšiu skladbu v oblasti populárnej hudby
"Do You Love Me?" Ľubor Priehradník
Katarína Korček

(skupina "Made 2 Mate")

7. Cena SOZA za najúspešnejšiu skladbu v oblasti dychovej hudby
"Kúty, Kúty" Adam Hudec
Albín Škoviera
8. Cena SOZA za najúspešnejšiu skladbu z oblasti folklórnej hudby
"Zahučali hory" upr. František Slavkovský
9. Cena SOZA pre najúspešnejšieho autora hudobných diel hodnoteného roka
Kamil Peteraj
10. Cena SOZA za najúspešnejšiu skladbu zahraničného autora
"Fastlove" Michael George (ASCAP)
11. Cena SOZA za najúspešnejší nosič zvukového záznamu hodnoteného roka
"Svet lásku má" Pavol Habera (Polygram Slovensko, spol. s r. o.)
12. Zápis do zlatej knihy SOZA
Gejza Dušák
Eugen Suchon
13. Veľká cena za celoživotný prínos k slovenskej hudobnej kultúre
Karol Elbert
14. Cena Gejzu Dušáka pre komerčnú rozhlasovú stanicu s najväčším podielom domáceho repertoáru
Rádio Nitra

Skladateľ Karol Elbert pri slávnostnom udeľovaní Veľkej ceny za celoživotný prínos k slovenskej hudobnej kultúre. Snímka: M. Jurík

Spirituály v chráme i na cédečku

Po veľmi vydatenej minuloročnej premiére, keď sa v preplnenej Moyzesovej sieni Slovenskej filharmónie uskutočnil prvý večer spirituálov, sa tohto leta konala dvojnásobná repríza. Tentoraz v bratislavskom Evanjelickom kostole v Prievoze. Hlavný organizátor a otec myšlienky tejto novej tradície je Ján Juráš z AP projekt s. r. o.

Kým v minulom roku z finančnej zbierky podporili vydanie Evanjelického spevníka pre nevidiacich, tentoraz podporili občianske združenie Podhorie a zvýšili konto postihnutým povodňami.

Prvý večer začala komorne Jana Kocianová s klávesistom Gabrielom Jonášom (na snímke). Neskôr sa pridali ďalší členovia skupiny: Ľudovít Horský (trúbka), František Karnok (trombón), Erich "Boboš" Procházka (ústna harmonika), Andrej Šebo (basa) a Cyril Zelenák (bicie). Repertoár predstavovali americké ľudové piesne a svetoznáme spirituály. Pri pesničke Go, Tell It On The Mountains si Jana Kocianová zaspomínala: "Nou som začínala v Zlatej komore roku 1968. Potom k nám prišli sovietske vojská a po anglicky som dlho nesmela spievať." Tu bola vo svojom živle a nadšeným poslucháčom v preplnenom kostole musela pridávať.

Aj Peter Lipa mal veľký úspech. Obklopený bol

výbornými hudobníkmi (Andrej Šeban gitara, Pavol Bodnár klávesy, Andrej Šebo basa, Cyril Zelenák bicie a Američan Peter Cardarelli saxofón) v speve mu pomáhali Soňa Norisová, Helena Krajčiová a Katka Korčeková. P. Lipa uviedol vlastné verzie niektorých pesničiek z repertoáru J. Kocianovej a pridal i ďalšie.

Súčasťou koncertu bolo uvedenie nového cédečka. Kým pred rokom Ľudovít Rajter s P. Lipom krstili hudobný nosič vokálneho združenia Close Harmony Friends s názvom Happy Day, teraz to bolo CD Spirituals Put Your Hand In A Hand v podaní P. Lipu. Krstnými rodičmi boli J. Juráš a Marta Földešová z vydavateľstva Radio Bratislava, ktoré s touto novinkou prišlo na trh.

Druhý večer pokračovali spirituály v zborovom prevezení nitrianskeho združenia Close Harmony Friends, vedeného Mariom Fančovičom. Ako hostia sa predstavili J. Kocianová a P. Lipa. Koncert potvrdil zámyery organizátorov pokračovať v začatej tradícii, ktorá začína výrazne ovplyvňovať hudobné dianie v hlavnom meste. Potvrzuje to záujem umelcov i poslucháčov. A cédečkom z prvého koncertu spirituálov sa nemôže pochváliť žiadne iné hudobné podujatie u nás.

Text a foto PAVOL ERDZIAK

Slovenskej speváčke svetového mena Edite Gruberovej, odovzdal prezident SR Michal Kováč vysoké štátne vyznamenanie - Rad Bieleho dvojkríža II. triedy, ktoré jej udelil za vynikajúce výsledky v oblasti hudobného umenia a za šírenie dobrého mena SR vo svete.

Ceny Hudobného fondu a hudobnej kritiky

26. septembra sa začal 33. ročník Bratislavských hudobných slávností. Na slávnostnom otvorení, tak ako tradične, boli odovzdané ceny Hudobného fondu. Rada Hudobného fondu ich za rok 1996 udelila:

Cenu Jána Levoslava Bellu za hudobnú tvorbu v oblasti vážnej hudby **Mirkovi Krajčimu** za dielo Sinfonia da Requiem

Cenu Frica Kafendu za vynikajúce interpretačné výkony v oblasti vážnej hudby **Helene Gáfforovej** za celoživotné interpretačné dielo v oblasti interpretácie komornej hudby

Cenu Jozefa Kresánka za muzikologickú tvorbu v oblasti vážnej hudby **Darine Múdrej** za dielo Hudobný klasicizmus na Slovensku v dobových dokumentoch s prihliadnutím na celoživotné dielo

Cenu Pavla Tonkoviča za autorskú, interpretačnú a organizátorskú činnosť v oblasti hudobného folklóru **Ondrejovi Demovi** za hudobno-folklórnu zberateľskú, publicistickú a hudobnovednú etnomuzikologickú činnosť, s osobitým prihliadnutím na 30-ročný rozhlasový cyklus Klenotnica ľudovej hudby a najnovšiu publikáciu "Folklórna hudba v rozhlase na Slovensku v r. 1926-1995"

Cenu Karola Pádívého za autorskú, interpretačnú a organizátorskú činnosť v oblasti dychovej hudby **Ľudovítovi Bekešovi** za tvorivé a zamerané rozvíjanie dychovej hudby.

Cena hudobnej kritiky bola udelená: **prof. Ivanovi Hrušovskému** za skladateľský prínos v inštrumentálnej a vokálnej hudbe s osobitým zreteľom na rozvoj pôvodnej zborovej literatúry **prof. Stanislavovi Zamborskému** za vynikajúcu interpretáciu súčasnej slovenskej klávirovej literatúry

AD Igor Javorský: Dozvuky II

Milí priatelia,

618 slovenských korún je podľa zhruba platného kurzu (1 DM = 20 Sk) 30 DM; to nie je celkom lacné, ale ani nie vysoká cena za lístok na dobrý koncert. Nemyslím, že takáto cena by japonskú občianku šokovala, ja som už platil za lístky na koncert aj oveľa viac.

Šokujúce je skôr, že nie všetci platia to isté - podotýkam, že nemám nič proti tomu, aby organizované návštevy cez cestovné kancelárie viac vyberali; to súvisí so servisom, ktorý takúto službu správa - ja sám som sa na Slovensku často čudoval, čo musím napríklad platiť za ubytovanie v hoteli, to sú celkom iné sumy ako pán Javorský uvádza, a je to aj špeciálnou len postkomunistických štátov. Že napr. v Grécku je ubytovanie v hoteli lacnejšie než v Nemecku, to je normálne a aj z toho dôvodu mnohí do Grécka napr. cestujú. Ale, že dvaja ľudia s rozličným pasom platia za ten istý produkt rôzne sumy, to je podľa mňa neslýchané vyderanie a potom sa netreba čudovať, že turisti, ktorí sa cítia podvádzaní, druhýkrát neprídu, alebo cestujú tam, kde tento dojem nemajú.

V každom prípade pokladám za správne, ak sa na tieto metódy v médiách poukazuje.

Srdečne zdraví Váš

LACO KUPKOVIČ

Každý sa stará o seba...

Začnem tak trochu "z iného súdka". 1. septembra redaktorka Táňa Sušková v relácii "V zajatí tónov" spomenula pri príležitosti životného jubilea známeho bratislavského nástrojára Emila Matoviča. Stará sa o klavíre umeleckých škôl od základných až po VŠMU, o nástroje v koncertných sieňach i v súkromí klaviristov. Stará sa a opravuje i iné klávesové nástroje. Pozná ju ho domáci zahraniční klaviristi a chváli jeho precízne ladenie. V rozhovore sa poslucháči dozvedeli, ako sa k tomuto vzácnemu remeslu dostal, ako k nemu vedie svojich synov, aké záľudnosti a problémy toto prepotrebné remeslo prináša. Spomínal na umelcov, s ktorými sa poznal a priatelil. V závere sa priznal, že by rád napísal spomienky. Mohlo by to byť zaujímavé. A mne bolo tak trochu ľúto, že pred dvoma rokmi sme si nespomenuli na nadožité deväťdesiatiny priekopníka tohto remesla, pána Arnolda Hanku. Ani Košičania, ani jeho žiaci...

Mám rada reláciu Melanie Puškášovej "Nad partitúrou". Nazdávam sa, že má svojich poslucháčov, vysielala sa v sobotu v populárnejších hodinách, teda vo veľmi vhodnom čase. Bola som veľmi prekvapená, keď som v náhodných stretnutiach s niektorými skladateľmi zistila, že ju nepočúvajú a vôbec nečítajú Hudobný život. Pochopila som, čo znamená v praxi heslo dňa: "Nech sa každý stará o seba!" Rozpadli sa umelecké zväzy na spolky, únie, asociácie, ba aj zanikli. My hudobníci nemáme ani svoj klub, kde by sme sa občasn stretli a vymenili si názory, podebatovali si. Každý sa stará o seba...

Snažím sa veriť, že je to prechodné štádium, daň transformácii kultúry.

Redaktorka Puškášová sa zamýšľala (6. 9.) nad partitúrou skladby Igora Dibáka Concertino da camera. Dielo bolo napísané pre Súťaž kráľovnej Alžbety. Dibákova skladba je napísaná pre sólové husle a komorný orchester. Na súťaži síce neuspela - to je už riziko súťaží - ale bola s úspechom uvedená niekoľkokrát doma v interpretácii ŠKO Žilina a Jindřicha Pazderu, pod taktovkou Otakara Trhlíka. Sólistka i dirigent sa o skladbe veľmi pochvalne vyslovili a páčila sa aj publiku. Dibák vtípne podotkol, že sú skladby v súťažiach ocenené a nehrané a neocenené a hrané. V rozbere skladby zdôraznil, že akými vodítkom mu bolo meno Elizabet, ktoré mu znie veľmi hudobne, tak vznikla téma, základná myšlienka, s ktorou pracuje v celej skladbe. Snažil sa v nej o rovnováhu sólového nástroja a orchestra a volí inštrumentáciu takú, aby dala vyniknúť sólistovi. To je podľa neho v koncertantnej hudbe najdôležitejšie. Concertino sme si vypočuli vcelku a presvedčili sme sa, že tento názor sa skladateľovi podarilo realizovať.

V rozhovore Dibák zdôrazňoval spoločenský význam hudby, jej pôsobenie na človeka a spoločnosť. O to sa snažil na každom pracovisku, kde pôsobil - v rozhlase, televízii i na ZUŠ. Rád píše pre deti, hlavne to, čo v inštruktívnej literatúre chýba.

Pred časom sa vrátil do televízie a zdá sa, že sa situácia pre umeleckú hudbu začína zlepšovať. Je jej viac a hlavne v priateľnejšom čase.

V auguste zaujala relácia Hudobné spektrum - magazín o vážnej hudbe, ktorú pripravila dvojica Staňová-Kráľová. Ingrid Kráľová magazín v časti venovanej Trenčianskym Tepliciám šarmantne modernovala v módnom oblečení z tridsiatych rokov. Bolo totiž venované prvému hudobnému festivalu v Československu, ktorý vznikol v roku 1937 v Trenčianskych Tepliciach pod názvom Európsky festival komornej hudby. O ňom zaujímavovo hovoril pamätník a účastník prof. Ján Pragant. Zdôraznil, že tento festival mal skutočne európsku umeleckú úroveň a svetovú publicitu. Postarali sa o ňu také osobnosti, akými boli dirigenti Otto Klemperer a Václav Talich. Po krátkej prestávke festival v Trenčianskych Tepliciach pokračuje už nie ako komorný, ale zahŕňujúci všetky žánre.

V tomto roku pribudol ďalší festival: Medzinárodný festival speváckych zborov s Veľkou cenou Slovenska. Hovoril o ňom jeho iniciátor a prezident Michal Kostelný. Predsedom poroty bol prof. Hradil z VŠMU. Grand Prix Slovakia - znie to trochu športovo, či nie? Na prvom mieste sa ocitol slovenský zbor Collegium Technicum z Košíc, zbornajster Karol Petróczi, druhú cenu získal zbor z Kanárskych ostrovov, tretiu zbor z Lotyšska. Ukážky potvrdili, že toto hodnotenie bolo spravodlivé.

V ďalších častiach magazínu pozýval Ferdinand Klinda na Dni organovej hudby na Bratislavskom hrade, Marian Lapšanský na festival Historické organy. Medzinárodné interpretačné kurzy boli vysoko hodnotené účastníkmi, no v superlatívoch i vedúcimi, svetovými interpretmi ako sú Lazar Berman, Eugene Indjic, Igor Bezrodni, Sergej Kopčák, ktorí chválili aj organizáciu a najmä nádherné prostredie kúpeľov Piešťany.

Zdá sa, že v hudobnej oblasti začíname byť svetoví.

ANNA KOVÁŘOVÁ

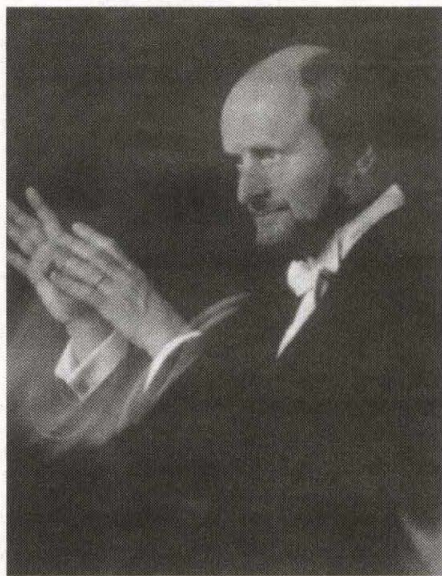
SALZBURG - MEKKA HUDBY

(Pokračovanie z 1. str.)

Salzburg, rodisko Wolfganga Amadea Mozarta, už od roku 1802, kedy sa stalo sídlom salzburského arcibiskupstva, bolo mestom, kde sa hudobné umenie, divadlo a literatúra pestovali na vysokej úrovni a významnou mierou ovplyvňovali aj okolitý svet. Už v 17. storočí tu boli postavené nádherné múzeá, divadlá a zriadené vysoké školy, z ktorých hlavne vysoká hudobná škola, neskôr nazvaná Mozarteum, sa preslávila v celom svete. Na mozartovské tradície, ktoré kládli také osobnosti ako Hans Richter, Joseph Hellmesberger, Richard Strauss, Gustav Mahler, Arthur Nikisch, Felix Mottl, Franz Schalk a i. nadviazala v roku 1917 Festivalová spoločnosť, na čele ktorej stáli také osobnosti, ako Reinhardt, Strauss, Schalk, Hoffmannstahl, Roller a ďalší významní umelci, ktorí v Salzburgu spoluvytvárali klímu umeleckého zrenia, vrcholiaceho v roku 1920, keď sa uskutočnili prvé Festivalové slávnosti.

Počas uplynulých 77 rokov, stal sa Salzburg mestom hudby v pravom zmysle slova. Sedemdesiat sedem rokov existencie tohto festivalu, to sú vlastne dejiny hudobného tvorivého a interpretačného umenia Strednej Európy, ale aj dejiny drámy, divadla, poézie v najrozmanitejších premenách a podobách. To je úcta k tradícii, ale aj viera a vzťah k súčasnosti. Salzburg, to nie je iba jeden festival. V Salzburgu sa od januára až do konca roka konajú desiatky festivalov, cyklov, prehliadok a tisíce koncertov s rôznym tematickým a programovým záberom.

Toto leto som navštívil Salzburg po dlhých rokoch. V pamäti mám predovšetkým Karajanovu éru nielen letného festivalu, ale aj prvé roky jeho Veľkonočného festivalu. Bol som preto zvedavý, čo sa tu zmenilo. Na meste v podstate nič mimoriadne, okrem dynamickejšieho turistického ruchu, na každom

Roger Norrington

roku naďalej dýcha vo vás kus histórie, či už je to samotná atmosféra mesta priam presiaknutá kultúrou a umením, jeho architektúra, s dominantami ako Salzburgský hrad, rezidenčné námestie, kostoly, ale najmä nový Veľký festivalový dom, Mozarteum, Zemské divadlo,

obchody ponúkajúce Mozartove fotografie a povestné "Mozartkugeln" a iné atraktivity. No hlavne si uvedomujete, že celé mesto žije touto hudobnou udalosťou.

Tohtoročný 77. ročník Salzburských slávností - v časovom horizonte od 19. júla do 31. augusta - ponúkal takmer 200 podujatí, čo pochopiteľne žiaden jediniec - tobôž našinec - nemôže absolvovať. Napokon to ani nie je zmyslom salzburského festivalu. Ponuka je taká pestrá, že uspokojí aj špecializovaného návštevníka, študenta i solventnejšieho turistu. Väčšina podujatí, i napriek vy-

Marc Minkowski

sokým cenám siahajúcim až po 4 200 šilingov za jedno operné predstavenie alebo koncert vo Veľkom festivalovom dome, láka hostí z celého sveta. Samozrejme, majetnejších je tu viac, ale sú tu aj podujatia, napríklad v Mozarteu, prístupné aj mladým ľuďom. A tak každý večer pred festivalovým domom, už hodinu pred predstavením alebo koncertom, sa za prítomnosti početného zvedavého publika a fotoreportérov (tu si na nich nik nestažuje, skôr naopak, spoluvytvárajú imidž festivalu a mesta) koná neoficiálna prehliadka významných hostí a večerných garderób (šampanské - pohár za 150 šilingov - sa ponúka už na ulici). To je už tradičný salzburský spoločenský rituál. Samozrejme, dôležitejšia stránka festivalu spočíva v umeleckej ponuke, pretože salzburský festival naozaj ponúka svetové špičky, ktoré sú pre mnohé európske mestá a festivaly nedostupné. A tak prvá otázka pre návštevníka Salzburgu by mohla znieť: prečo si to Salzburg už po dlhé roky môže dovoliť...?

V čom je výnimočnosť salzburského festivalu?

Ak sa máme pridržať slovníkov, že festival, festivalové slávnosti sú špičkovou a nie každodennou kultúrnou udalosťou, ktorá sa od bežnej sezóny líši svojou dramaturgiou, výberom účinkujúcich a vytvorením adekvátnej slávnostnej, spoločenskej či inej mimoriadnej atmosféry, tak o salzburskom festi-

vale to platí dvojnásobne. Súčasný charakter salzburského, ale aj iných významných svetových festivalov, je výsledkom konkrétnej cielavedomej koncepcie nielen jednotlivcov, ale aj ctižiadostou štátu, mesta a ľudí v ňom žijúcich - byť podľa možnosti v popredí svetového záujmu.

Salzburský festival je dramaturgicky rozdelený do niekoľkých blokov, ktoré sú dané jednotlivými druhmi a žánrami umenia (dráma, koncerty, opera, komorná klasická či súčasná hudba, vokálno-orchestrálna hudba, duchovná hudba a pod.), ako aj lokalitami ich re-

alizácie. Veľký festivalový dom je vyhradený pre najvýznamnejšie a najnáročnejšie operné a koncertné podujatia. Ťažisko orchestrálnych koncertov spočívalo aj tohto roku na Viedenských filharmonikoch, ktorí s dirigentmi ako sú Bernard Haitink, Riccardo Muti, Roger Norrington, Seiji Ozawa, Claudio Abbado, Valerij Gergijev, Christof von Dohnányi a na ďalších, hostujúcich telesách s významnými dirigentmi a sólistami, spoluvytvárajúcimi špičkové interpretačné kreácie v symfonickom, komornom i opernom repertoári.

Dramaturgický akcent tohtoročného festivalu už tradične spočíval na hudbe Wolfganga Amadea Mozarta. A tohto roku aj na hudbe Franza Schuberta, ktorého 200. výročie narodenia si pripomína celý kultúrny svet.

Mozart - od tradície k Internetu

Z Mozartovej tvorby okrem symfonických a komorných diel to boli hlavne jeho opery Mitridate, Re di Ponte, Lucio Silla, La Clemenza di Tito, Únos zo Serailu a Čarovná flauta, ktoré akcentovali mozartovskú tradíciu festivalu. Prvá a posledné dve menované Mozartove opery boli novými pôvodnými salzburskými premiérami v nekonvenčnej, azda až recesnej podobe.

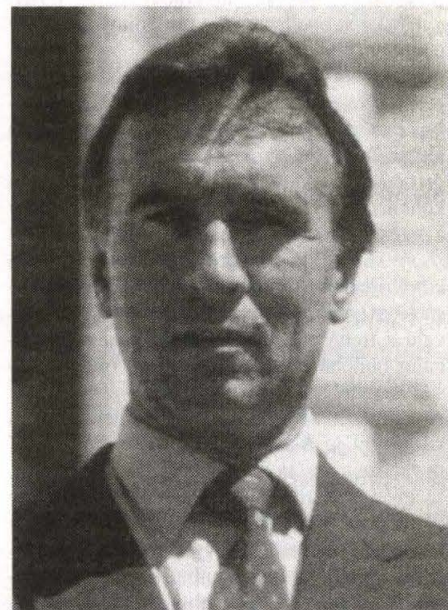
Okrem opakovaných inscenácií z minulých rokov (operu Lucio Silla a La Clemenza di Tito) všetko boli nové pôvodné naštudovania. Prvou úvodnou opernou premiérou festivalu bola inscenácia opery **Mitridate, Re di Ponto**, realizovaná v koprodukcii s Medzinárodnou nadáciou Mozarteum. Odznala v hudobnom naštudovaní **Rogera Norringtona**, v réžii Jonathana Millera a s čoraz populárnejšou Veselinou Kasarovou ako Mitridates, v taliančine s nemeckým a anglickým prekladom (Mitridate mala veľký úspech na svetovej premiére v Miláne v decembri 1770). Súdiac podľa ohlasu v tlači si inscenácia vyslúžila vysoké ocenenie vzhľadom na triezvu až asketickú inscenáciu, no hlavne za Norringtonovo precízne hudobné naštudovanie. Opakované uvedenie opery Lucio Silla zaznelo za dirigovania **Sylvaina Cambrelinga**

od čembala s Cameratou Academica, Salzburg.

K najväčším novinkám a azda aj senzáciám festivalu patril salzburský debut palestínskeho režiséra **Francoisa Abou Salema**, ktorý spolu s francúzskym dirigentom **Marcom Minkowskim** naštudoval Mozartovu komickú operu **Únos zo Serailu**. Štyridsaťročný Abou Salem priniesol do Mozartovho rodiska absolútne nové videnie nielen témy, ale aj spôsobu jej scénického stvárnenia. Svoju umeleckú kariéru začal v roku 1969 ako herec. Nateraz je jedným z významných predstaviteľov palestínskej kultúry a od roku 1971 pracuje ako režisér, autor a divadelný riaditeľ predovšetkým v Jeruzaleme a v Paríži. Salem sa nazdáva, že Mozart svojou operou ponúka publiku cestu do arabsko-muslimskej kultúry ako produktu osmanskej ríše. Podľa neho má Mozartova hudba všetky znaky pozitivizmu a vynaliezavosti, čo je predpokladom jej slobodnej interpretácie. Jeho otec bol chirurg, matka hrala na klavíri a v dôsledku tzv. šesťdňovej vojny s Izraelom v roku 1967 museli opustiť svoj domov.

Po premiére opery **Únos zo Serailu** sa jeden kritik vo svojom článku pýta: "Bol Mozart Palestínčanom?" Ironická otázka vyplýva zrejme z koncepcie palestínskeho režiséra Abou Salema, ktorý vo svojej inscenácii vyšiel z koloritu osmanskej ríše, a pôvodne jednoduchú a komickú fabulu opery si svojisky vysvetlil. Stručne povedané: v pekle Intifády, ohrozený ostatným drôtom, snívajúc hlavný hrdina svoj sen o mieri, diktatúre a tolerancii. Že myšlienka mala politický podtext, je evidentné. Hranice vkusu a divadelnej obrazotvornosti boli zrejme značne prekročené, pretože publikum veľmi zreteľne a najmä počutne dávalo najavo svoj nesúhlas s takouto adaptáciou Mozartovho diela. Ďalšou zaujímavosťou tejto inscenácie, pokiaľ ide o jej politický podtext, je, že dirigentom bol Francúz **Marc Minkowski** (1963), jedna z nastupujúcich dirigentských hviezd. A tak sa pri Mozartovi stretli palestínsky režisér a židovský dirigent. Podľa ich vyhlásenia palestínsko-izraelský konflikt neohrozil ich spoluprácu (Minkowského matka je dokonca prekladateľkou arabskej literatúry), ale naopak, chceli dokázať, že v kultúre a umení je možná spolupráca i napriek rozdielnym politickým či náboženským konfliktom.

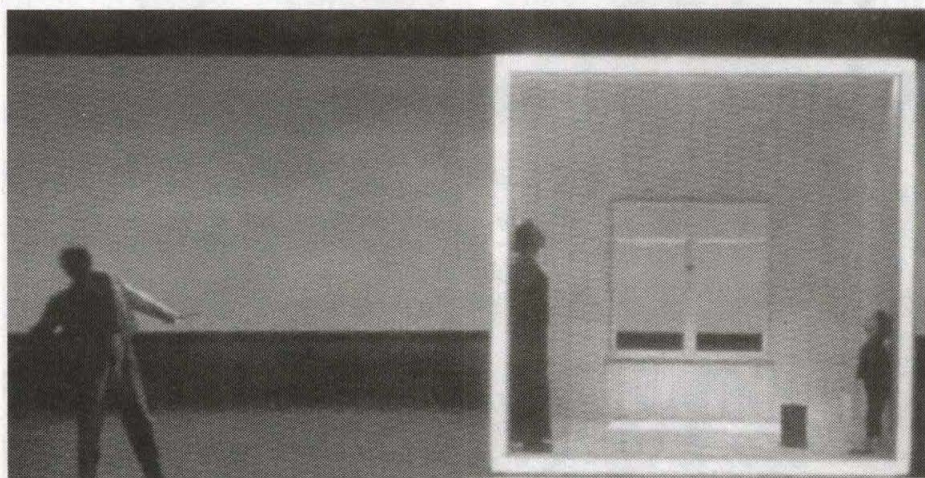
Mozartov **Únos zo Serailu** mal však v Salzburgu aj inú podobu. V mestskom kine uviedli svetovú premiéru internetovej verzie tejto opery, spracovanej computerovou technikou. Autorom tejto verzie je salzburský choreograf, režisér

Claudio Abbado

a scénograf **Hubert Lepkas**. So svojou skupinou **Lawine Torren** spracováva predovšetkým najrôznejšie zvuky strojov, rušňov, áut a pod. Lepkasova vízia sa pohybuje medzi reálnym a virtuálnym svetom a ťažisko "príbehu" tvorí trio postáv: Konstanze, Blonde a Pedrillo. Lepkasov prístup, ako aj computerové spracovanie Mozartovej hud-

(Pokračovanie na 5. str.)

Scéna z opery Wozzeck

Wagnerov hudobnodramatický kolos

ZUZANA MARTINÁKOVÁ

Wagner sa svojím operným gigantom **Ring des Nibelungen** (Prsteň Nibelungov) zaoberal veľkú časť svojho tvorivého života - od roku 1848 do roku 1876, kedy od 13. do 17. augusta prvýkrát zaznela tetralógia ako celok - *Das Rheingold* (Rýnske zlato), *Die Walküre* (Valkýra), *Siegfried* a *Götterdämmerung* (Súmrak bohov) - v rámci prvých Bayreuthských slávností pod taktovkou Hansa Richtera. Wagner sa vtedy po skončení slávností so značným sebavedomím obrátil na publikum so slovami: "Vy ste teraz videli, čo my dokážeme: nuž a teraz je na Vás, aby ste chceli. A ak Vy budete chcieť, tak budeme mať umenie!"

Freia (Nina Stemme)

Až do dnešných čias Prsteň Nibelungov zazlil dvanásť inscenácií, z ktorých sa najnovšia v Bayreuthe uvádza od r. 1994 - James Levine (dirigent), Alfred Kirchner (réžia), Rosalie (scéna a kostýmy).

Z týchto inscenácií poznám, žiaľ, okrem tejto len jednu (réžia Patrice Chereau), a to len z videozáznamu, čo vzhľadom na obmedzené možnosti zhladnutia tohto kolosu, či už v Bayreuthe alebo na iných operných scénach, je pochopiteľné.

Chcela by som sa najskôr podeliť o zážitky a dojmy, ktoré vo mne bezprostredne zanechal Prsteň Nibelungov a až potom predostrieť reflexiu, ktorá je odrazom zamýšľania sa nad ich príčinami.

Vynikajúce hudobné naštudovanie, zaujímavá, miestami až fascinujúca scéna, bizarné kostýmy, pútavé scénické efekty, slabá réžia, vcelku dobré, v niekoľkých rolách obdivuhodné sólistické obsadenie. Z celej Wagnerovej hudobnodramatickej tetralógie, ktorá čerpá z germánskej mytológie (treba podotknúť, že základ je spoločný s celou indoeurópskou mytológiou), je koncepcie i hudobne najslabší Siegfried a najlepšia Valkýra.

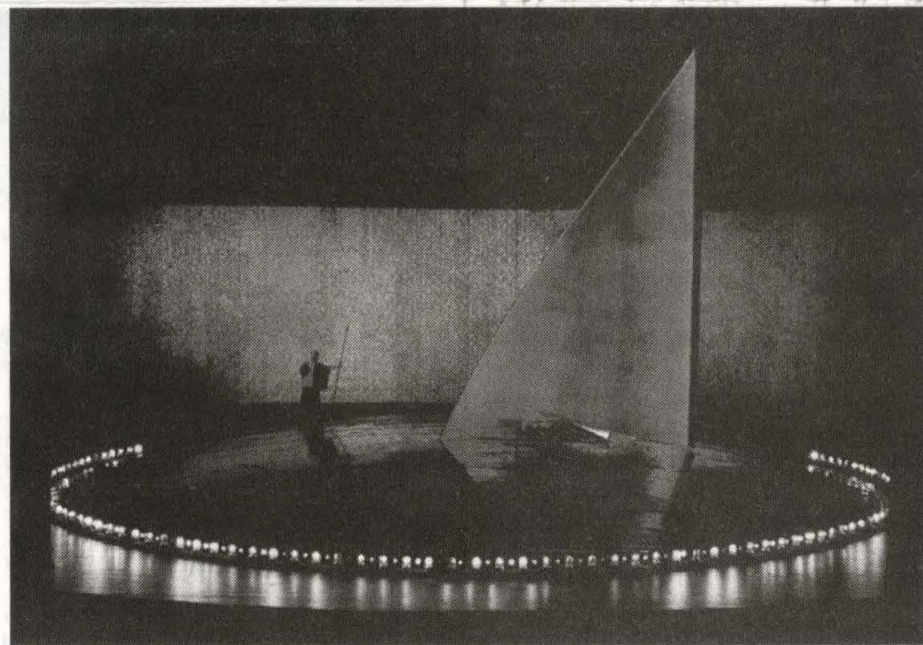
Hľadajúc opodstatnenie pre dojmy a zážitky ponúkam sľúbenú reflexiu.

Dirigenta Jamesa Levina netreba osobitne predstavovať. Jeho doménou je dôraz na vypracovanie detailov v hudobnej interpretácii a jemnosť, odlišenie fines vo výraz. Festivalový orchester vzniká každoročne tak, že ho tvoria konkurzom vybraní hráči z rôznych orchestrov a miest, väčšinou z domácej krajiny, kým v zbere sú zastúpení zboroví speváci z rôznych kútov Európy. Vybraní interpreti v takejto zostave existujú počas príprav a realizácie festivalu a treba povedať, že zozbieraní profesionálni hudobníci fungujú v tomto období ako špičkové telesá.

Autorkou spomínanej zaujímavej scény a kostýmov je Rosalie. Kto je Rosalie, odkiaľ pochádza a ako sa dostala k tomuto typu práce, sa mi nepodarilo zistiť. Jej scéna a kostýmy (vzhľadom na moje skúsenosti) mi evokovali vnášanie viac esteticko-výtvarného, dizajnerskeho čítania so zachovaním prvkov iluzionistického divadla. Zrejme boli šité na bayreuthské publikum, ktoré len veľmi ťažko znáša nové ponímanie práve v tejto oblasti (v hudobnej interpretácii Wagnera sa toho veľa meniť nemôže), napriek tomu sa ešte stále našla časť divákov, ktorá Rosalie na javisku po odznení jednotlivých hudobných drám tetralógie „vybúkala“ (výkriky nesúhlasu v Nemecku tvoria citoslovce bú, resp. bü...). Vnášanie moderných výtvarných či dizajnerských prvkov do scény a kostýmov nie je nová záležitosť (napr. Picasso, Picabia v 20. rokoch v Paríži v súvislosti so Satieho a Stravinského baletmi). V kostýmoch Rosalie sa mi na jednej strane vynášali analógie s niektorými kubistickými a fu-

turistickými prvkami v geometrickom spôsobe tvarovania límco, rukávov (osobitným dojmom pôsobil Gunther v Súmraku bohov s rukávom poskladaným na spôsob mecha harmoniky), prídavkov v tvare trojuholníka (napr. Guttrune v Súmraku bohov mala šaty vyzdobené do priestoru vytŕčiacimi trojhrannými tvarmi), kruhu, elipsy, obdĺžnikov, na druhej strane autorka zachovávala, alebo hypertrofovala realistické prvky (napr. obri Fafner a Fasolt nesú na krku obrovskú konštrukciu plochej hlavy - akejsi elipsy s naznačenými očami, nosom a ústami; alebo náznaky štítov, oštepov, mečov, resp. nahej ženskej i mužskej hrude z tvrdého materiálu, odrážajúc zrejme frivolnosť života bohov a bájných bytostí). Scéna tiež využívala jednoduché geometrické tvary: pohybujúca sa plocha v tvare štvorca, kruhu alebo povrchu gule; zhora sa spúšťajúce valce, pretínajúce čiary, trojuholníky, alebo efekt oblohy, resp. koruny stromov z dáždnikov. Mimoriadne pôsobivá bola hra so svetlom a farbami, ktorá pripomínala praktiky filmovej a projektovej techniky. To bol práve ten dominantný moment, ktorý v súčinnosti so spomínanými prvkami najviac prezrádza, že to čo sa odohráva na javisku pred očami diváka, je umenie konca 20. storočia.

Pre mňa dosť nepochopiteľný z hľadiska tradície a skúseností Bayreuthského festivalu bol výber režiséra, ktorým bol Alfred Kirchner, v Nemecku známa osobnosť. Jeho režijné zásahy pôsobili často groteskne, mnohokrát neprepracovane, akoby zámerne chcel vážnym situáciám dodať punc satirickosti. Možno to ho preslávilo v jeho javiskových inscenáciách. Tu však vyznievalo nezmyselné pobežovanie Siegfrieda po javiskovej ploche, alebo rozpačité pretiahovanie sa Brünnhildy z dlhého spánku s akousi štylizovanou pusou v závere, dosť neopodstatnené a komicky. Nehovoriac o tom, že speváci často postávali bez pohybu na javisku, alebo robili neohrabané gestá. Nuž v tomto

Tretie dejstvo

ohľade je doslova nemožné zrovnávať túto réžiu s réžiou Patrice Chereaua...

Solistické obsadenie tetralógie bolo veľmi dobré, ba dokonca niektorí protagonisti znesú najvyššie hodnotiace kritériá. K mojim mimoriadnym zážitkom patrila Brünnhilde v stvárnení Deborah Polaski (napr. v Richland Center, Wisconsin; štúdium spevu v Indiane; prvýkrát vystúpila v Bayreuthe r. 1988), ktorej zvonivý dramatický soprán, dobrý herecký výkon očarovali publikum vo Valkýre, Siegfriedovi a v Súmraku bohov (jej rola patrí k najvyťaženejším). K tým najlepším patrila aj Angličan John Tomlinson v úlohe Wotana a pútnika (zhodou okolností účinkoval tiež prvýkrát v Bayreuthe v r. 1988), mužne vyzerajúci Poul Elming z Dánska v úlohe Siegmunda vo Valkýre (prvý raz v Bayreuthe r. 1990), Hana Schwarz v úlohe Fricky (Zlato Rýna, Valkýra) a Waltrauty (Súmrak bohov), ktorá je už v Bayreuthe - a treba povedať, že zaslúžene - názoraj pojmom (spieva tu už od r. 1975), Birgitta Svendén zo Švédska v úlohe Erdy (Zlato Rýna), Grimgerdy (Valkýra) a I. Nornu (Súmrak bohov), ktorú poznajú v Bayreuthe od roku 1983. Presvedčivý výkon podal v Bayreuthe od r. 1977 znovaobsadzovaný Siegfried Jerusalem (nar. v Oberhausene) v úlohe Logeho (Zlato Rýna), ďalej Hans Sotin, jeden z najvernejších a najstarších Wagnerových interpretov (v Bayreuthe od r. 1972) v úlohe Hundinga (Valkýra), tiež Manfred Jung (nar. v

Oberhausene) ako Mime (v Bayreuthe od r. 1977), ktorý však chvíľami výkonom nedosahoval najvyššiu úroveň a Ekkehard Wlaschiha (nar. v Pirne) v role Albericha (v Bayreuthe od r. 1986). Žiada sa mi ešte vysloviť slová uznania sólistom, ktorí v Bayreuthe vystúpili len niekoľkokrát, avšak s veľkým úspechom: Nina Stemme zo Štokholmu (Freia), Joyce Guyer z USA (Wolglinda a Waldvogel), Tina Kiberg z Kodane (Sieglinde), Wolfgang Schmidt, pôvodom z Kasselu (Siegfried), René Pape z Berlína (Fasolt), Eric Halfvarson z USA (Fafner, Hagen), Sarah Fryer z Anglicka (Wellgunde), Falk Struckmann z Kielu (Gunther), Frances Ginner z Kanady (Helmwige, 3. Norn), Anne Schwanewilms z Kolína nad Rýnom (Gerhilde, Guttrune); svoju premiéru zaznamenali v Bayreuthe John Wegner, Nemec žijúci v Austrálii (Donner) a Yvonne Naff zo St. Gallenu (Waltraute, 2. Norn).

Na záver ešte niekoľko úvah o samotnom diele. Prsteň Nibelungov je cyklus hudobných drám, plánovaný na tri dni a jeden večer. Rýnske zlato ako úvodná dráma trvá bez prestávky dve a pol hodiny, ostatné tri drámy viac ako štyri hodiny, čiže spolu 15 a pol hodiny, strávených na tvrdých stoličkách v nenapodobiteľnej atmosfére Richardom Wagnerom projektovaného Festspielhausu. Organizátori v rámci tohoročného festivalu naprogramovali Prsteň Nibelungov trikrát, pričom Rýnske zlato a Valkýru zaradili po sebe a medzi ostatnými drámami bol vždy deň voľna. Ten, kto mal to šťastie absolvovať celý Prsteň Nibelungov (pre obyčajných smrteľníkov je to temer nemožné, pretože dostať lístky na štyri predstavenia pri mnohých rokoch čakania, pokiaľ len nemáte známosti, je temer vylúčené, takže úspešnejší sú len tí prominentní hostia, alebo píšuci kritici) pochopil, prečo tie pauzy. Vydržať v kuse sledovať celú tetralógiu by sa zrejme prišlo psychologickým danostiam človeka. Čo sa týka postavenia v rámci Wagnerovej tvorby je

Rosalie

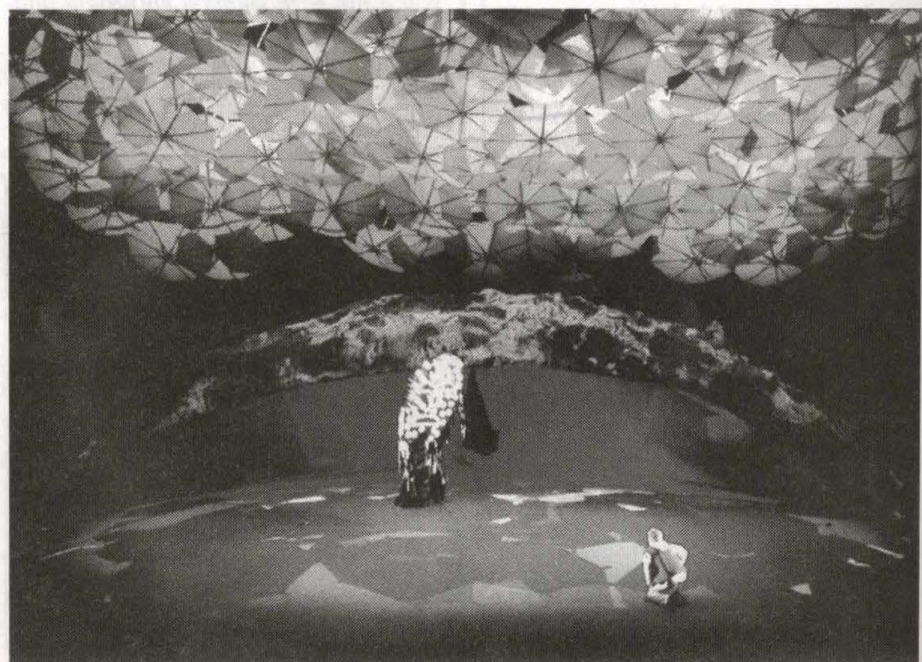
Tristana Wagner vytvoril nový typ hudobnej drámy, kde orchester nemá sprievodnú funkciu a speváci nestoja na javisku, aby predvádzali virtuózne árie, ale obe zložky sa rovnocenne podieľajú na celom hudobnodramatickom dianí. Oproti Parsifalovi, ktorý je podľa môjho názoru najvyspelejšou Wagnerovou hudobnou drámou nielen preto, že je v poradí poslednou, ale preto, že Wagner odbúral rozvláčne a málo dramatické plochy, s ktorými sa ešte v Prsteni Nibelungov (najmä v Siegfriedovi) stretávame dosť často a zdôraznil funkciu zboru ako dôležitého nositeľa kľúčových momentov v dráme. Ak by bol skomponoval Prsteň Nibelungov po Parsifalovi, zrejme by viaceré výstupy dostali väčší ťah, nehovoriac o odvážnej harmonickej reči, ktorá v Parsifalovi ohlasuje zánik tonálneho systému.

Ale vráťme sa do Bayreuthu - do svätyne Wagnerovho umenia. Zmenil by dnes svoj názor Nietzsche, ktorý vyjadril vo svojej úvahe Nietzsche contra Wagner roku. 1888?

"...Klarheit und Wagnerianer! Ich sage kein Wort mehr. Es gab Gründe, noch hinzuzufügen 'seien Sie doch ein wenig ehrlicher gegen sich selbst! wir sind ja nicht in Bayreuth. In Bayreuth ist man nur als Masse ehrlich, als einzelner lügt man, belügt man sich. ...In das Theater bringt niemand die feinsten Sinne seiner Kunst mit, am wenigsten der Künstler, der für das Theater arbeitet, - es fehlt die Einsamkeit, alles Vollkomme verträgt keine Zeugen... Im Theater wird man Volk, Herde, Weib, Pharisäer, Stimmvieh, Patronatsherr, Idiot - Wagnerianer: da unterliegt noch das persönlichste Gewissen dem nivellierenden Zauber der großen Zahl, da regiert der Nachbar, da wird man Nachbar..."

„Čistota a wagnerián! Nepoviem už ani slovo viac. Sú dôvody, ešte dodať: buďte predsa trochu úprimnejší voči sebe! Nie sme predsa v Bayreuthe. V Bayreuthe je človek úprimný len ako masa, ako jedinec klame, klame sám seba. ...Do divadla si nikto neprináša so sebou najjemnejšie zmysly svojho umenia, najmenej umelci, ktorí pracujú pre divadlo, - chýba samota, všetko dokonale neznáša svedkov... V divadle sa človek stáva národom, stádom, ženskou, farizejom, prikyvujúcim dobytkom, patronátom, idiotom - wagneriánom: tu podlieha ešte aj osobné svedomie nivelizujúcemu kúzlu veľkého počtu, tu vládne sused, tu sa človek stáva susedom..."

Prsteň Nibelungov vykryštalizovaný typ hudobnej drámy v ponímaní celostného účinku všetkých zložiek (tzv. Gesamtkunstwerk), s leitmotívovou prácou a vtiahnutím vokálnych prejavov do celého hudobného diania. Už od

Druhé dejstvo

SALZBURG - MEKKA HUDBY

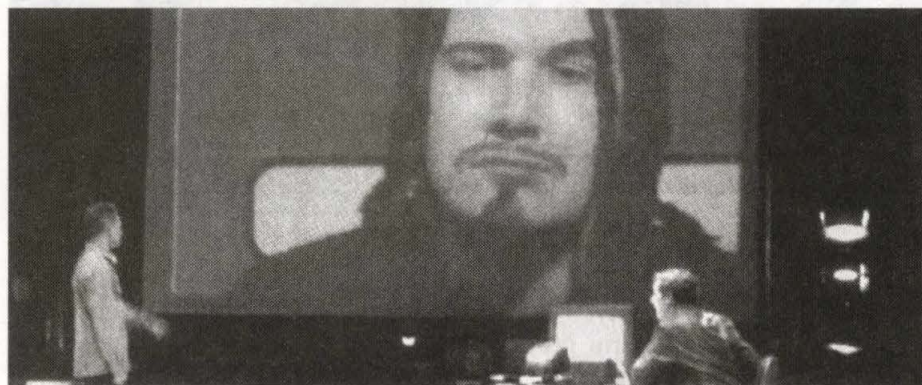
(Pokračovanie z 3. str.)

by skladateľom Petrom Valentinom, vyvolalo veľké diskusie. Možnosti computerovej techniky v nastávajúcom storočí zrejme už nebude možné o krátky čas podceňovať... V každom prípade s podobnými projektami v budúcnosti treba rátať, no v danom prípade problém spočíva skôr v rešpektovaní podstaty skladateľovej autorskej výpovede a jeho rukopisu.

Ďalšou udalosťou festivalu bola nová inscenácia Mozartovej opery Čarovná flauta, ktorú režíroval **Achim Freyer** (1934), absolvent majstrovskej školy v odbore grafiky a Majstrovskej školy Bertholda Brechta v Berlíne. Najprv pracoval ako divadelný výtvarník, spolupracoval i s R. Berghausovou, od konca 70-tych rokov pôsobí na nemeckých scénach aj ako režisér a je všeobecne považovaný za mága vizuálnych divadelných obrazov. Dokázal to aj v prípade Čarovnej flauty, kde je autorom réžie, scény a kostýmov. V tomto smere má inscenácia bezpochyby štýlovo jednotný rukopis. Freyer reflektuje prvky commedie dell' arte, ktoré však dotvára vlastným videním rozprávkového a filozofického podtextu diela. Jeho poňatie Čarovnej flauty nás vo Felsenreitschule vovedie pod obrovské surreálne cirkusové šapitó, bez dekorácie, opony, iba s funkčnými a charakterizačnými rekvizitami. Je to divadlo hýrivej obrazovej imaginácie, polarizujúcej medzi grotesknosťou, naivitou, hegelovskou filozofiou, ale aj rozprávkovou metaforou, symbolikou a utópiou. Na dokreslenie zložitosti Freyerovej koncepcie: Pamína sa zjaví najprv v zrkadle ako symbol čistoty, krásy a nevinnosti. Kráľovná noci príde na scénu ako hrbatá žobráčka s polmesiacom na pleci, no počas árie sa stáva z nej vládkyňa, ktorá v krvavo červenom plášti končí svoju brilantnú koloratúru v šesťmetrovej výške, z ktorej záhadne bleskovo zmizne a na pódiu zostáva iba jej plášť (bol to jedi-

nečný efekt!). Sarastro je antický mudrc posadený večným osvietenským poučovaním o mravnosti. Monastro je chlípny gay, ktorému na hlave vyrastie veľký pohlavný úd. Tamino je rozprávkový hrdina, ktorému z hlavy vyrastie sedem smrteľných hriechov v podobe rôznych divých zverov a plazov, ktorých zastrelí Sarastro. Sú tu aj bravúrne klauni, je tu aj bohatá variétová herecká štúdia Papagena s jeho károu a vtáčou skrinkou a pod. Zmysel Freyerovej inscenácie si musí vybrať každý sám, pretože svojou viacrakosťou je skôr nasmero-

inscenácie venované operám 20. storočia. Prvou bola Pelléas a Mélisanda od Claudea Debussyho, ktorá 30. apríla 1902 otvárala nové horizonty opernej drámy, druhou bola opera Wozzeck od Albana Berga, dielo dnes už považované za vrchol európskeho avantgardného úsilia medzivojnového obdobia a treťou bola opera Le Grand Macabre od Györgya Ligettiho, ktorá vo svojej koncepcii ako hudobná Anti-anti-dráma završuje storočný vývoj modernej opernej formy. Debussyho operu som, žiaľ, nevidel; bolo to tiež nové salzburské

Mozartov Únos zo Serailu v internetovej podobe.

vaná na premýšľanie o etickom náboji diela, o výrazových možnostiach divadla, než na klanenie sa tradícii.

Hudobné naštudovanie Christofa von Dohnányiho, v dôsledku dynamického a pestrofarebného diania na scéne, znelo takmer sekundárne, pretože Freyer sa zrejme dôsledne držal princípu, že Čarovná flauta je vlastne singspiel. Hudobná stránka nebola síce objavná, ale korektná, avšak s výbornými speváckymi výkonmi hlavne **Sylvie McNair** (Pamína), **Michaela Schade** (Tamino), **Natalie Dessay** (Kráľovná noci), **Matthiasa Goerne** (Papagena), **René Pape** (Sarastro) a i.

Modernej opery sa netreba báť!

Osobitnú kapitolu festivalu tvorili tri

naštudovanie v koprodukcii s Opérou National de Paris v origináli a s nemeckým a anglickým prekladom. Podľa ohlasu doménou tejto inscenácie bolo hudobné naštudovanie **Sylvaina Cambrelinga** s Londýnskym filharmonicým orchestrom a hlavne réžia, scéna a svetlo **Roberta Wilsona**, spolu so skvelou lyrickou sopranistkou **Dawn Upshaw**.

Bergova opera Wozzeck je hudobnou drámou par excellence. Büchnerova dráma je Bergom zhudobnená takmer doslovne, jednotlivé scény sú formovo a stavebne geniálne premyslené a sklbené, hudobný a dramatický tok je plynulý a vyúsťuje do katarzie neobyčajne pôsobivej emocionálnej sily. **Claudio Abbado** s Viedenskými filharmonikmi a výborným medzinárodným sólistickým

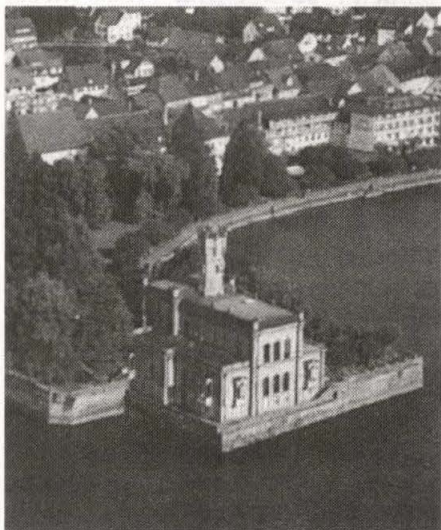
obsadením dali dielu všetko, čo mu patrí. Abbado vytiahol z Bergovej partitúry hudbu netušenej, objavnej melodickej, vokálnej a inštrumentálnej krásy, veľkej emocionálnej sily.

Zúčastnil som sa premiéry tejto opery a jej uvedenie bolo v centre pozornosti prominentných osobností medzinárodného hudobného života a zahraničnej odbornej tlače. Abbado, dirigujúc operu spamäti, definitívne zlikvidoval fámy o nespevnosti, alebo nevokálnosti tejto opery a presvedčil nás skôr o opaku. Celé predstavenie viedol ako jednoliaty prúd hudby, vytvarovaný do monumentálne klenutého oblúka, v ktorom každý obraz, medzihra, divadelná situácia, boli logickým a pevným stavebným prvkom tohto monolitného celku. Na úspechu spontánne prijatej premiéry sa popri Abbadovi podieľali všetci sólisti inscenácie, no najmä hlavní protagonisti, vynikajúci štyridsaťjedenročný nemecký wagnerovský bas-barytonista **Albert Dohmen**, spevák nosného a krásne zafarbeného hlasu a veľkej interpretačnej kultúry, dramaticky presvedčivá **Angela Denoke** (Mária), jedinečne herecky tvarovaná a hlasovo kreovaná postava Tambormajora **Jonom Villarsom** a i.

Určujúcim dramatickým akcentom inscenácie je vzťah Wozzecka k Márii, ktorý obaja predstavitelia rozohrali s plnou škálou speváckych a hereckých fines, jemných nuansí, ostrých dramatických zvrátov, no hlavne s bohatším emocionálnym napätím, ktoré v predposlednej scéne ich smrti dosiahlo zriedkavo počutý účinok a katarziu, akú poznáme z mahlerovských partitúr. Toto popri skromnej, ale funkčnej výtvarnej zložke inscenácie dotváral jedinečný výkon Viedenských filharmonikov, ktorí pod Abbadovou taktovkou podali obdivuhodný majstrovský výkon.

Abbado bol ústrednou umeleckou interpretáčnou postavou festivalu. I napriek tomu, že šéfuje Berlínskym filharmonikom, jeho postavenie u rakúskeho publika je pevné. A nielen Wozzeck, ale aj diela iných majstrov hudby zazneli v jeho vynikajúcej interpretácii.

(Pokračovanie v budúcom čísle)

V popredí zámok Montfort

Letné festivaly sú obľúbené v rôznych regiónoch Európy. Nie všetky sú honosné, ale niekedy stačí aj niekoľko koncertov s atraktívne ladenou, trebárs komornou dramaturgiou vo vhodnom prostredí a poslucháči si môžu prísť na svoje. Jedným z takýchto festivalov, na ktorom sa podieľali aj slovenskí umelci, je aj podujatie **Langenargener Sommerkonzerte '97**, na zámku Montfort pri Bodensee, ktoré prebieha od 6. júna do 29. augusta. Jeho organizátorom je koncertná agentúra **NERAT** v Salzburgu (Nerat je violistom a dirigentom spolupracujúcim s Cappellou Istropolitana, iniciátor celoročného koncertného cyklu v Salzburgu "Salzburger Mozart-Serenaden"). Na tomto festivale okrem rakúskych umelcov účinkovala aj Cappella Istropolitana pod Neratovou taktovkou s

Slávik - Varínska „bis“

dielami C. Ph. E. Bacha (Symfónia č. 4 B dur) a Antonína Dvořáka (Serenáda pre sláčky E dur). Na úvodnom koncerte *Salzburger Mozart-Serenaden*, spoluúčinkovali František Török a Ján Slávik.

Náročný program mal u tamajšieho publika, ale i v tlači, mimoriadne priaznivý ohlas. Kritik Schwäbische Zeitung Friedrichshafen Karl Heim vo svojom článku o. i. konštatoval, že slovenskí hudobníci Ján Slávik a

Daniela Varínska a Ján Slávik na koncerte v Montforte

Na samotnom recitáli sa predstavila Daniela Varínska a Ján Slávik s dielami L. v. Beethovena (Sonáta pre violončelo a klavír D Dur, op. 102 č. 2), F. Schuberta (Sonata "Arpeggione", op. posth.) a J. Brahmsa (Sonáta e mol, op. 38).

Daniela Varínska dokázali vytvoriť večer plný čara. "Dobre postavený klasicko-romantický program - konštatuje autor článku - ktorý pripomenul 200. výročie F. Schuberta, ako aj 100. výročie smrti J. Brahmsa, sa začal Beethovenovou poslednou Soná-

tu pre violončelo a klavír D dur č. 2... Hold Schubertovi zaznel v obľúbenej "Arpeggione"... Práve tu mal Ján Slávik príležitosť uplatniť svoj kantabilný a bohato modelovaný tón na svojom nádhernom nástroji, ako v sonórnych hĺbkach tak v najvyššej flažoletovej polohe, ako aj svoju brilantnú sláčkovú techniku... "Na adresu Brahmsovej sonáty autor píše, „bolo frapantné, ako stupňovali Allegro non troppo počnúc elegickým začiatkom cez zrnito zhustenú vedľajšiu tému až po vášnivé rozvedenie... pričom zvláštny význam nadobudol Danielou Varínskou ovládaný klavírny part..."

Kritik Sven Koblschek v denníku Südkurier na margo Beethovena konštatuje, že "Varínska tu prejavila svoje umenie. Vo svojej hre nepreháňa a svoj klavírny part cíti ako dopĺňajúceho partnera v rozhovore s violončelom." Na adresu Slávikovho Beethovena autor článku konštatuje, "že jeho tón odkrýva hĺbku plnú citu" a v Schubertovi sa podľa neho "Slávik zmocnil jeho sonáty mimoriadne dobre a dokázal obísť mnohé úskalía kompozície, pretože tento Schubert je síce ľahký na počúvanie, ale ťažký na hranie." Účinkovanie oboch umelcov sa u publika stretlo s priaznivým ohlasom a vyžiadalo si niekoľko prídavkov.

Dobrá správa - dobrý pocit. Takéto slová o účinkovaní našich umelcov vo svete nielen radi čítame, ale aj uverejňujeme.

-mj-

Hovoríme s riaditeľom Experimental Intermedia Foundation v New Yorku Phillom Niblockom

...zbaviť sa zaužívanej formy

Phill Niblock (1933), známa osobnosť intermediálneho sveta, riaditeľ Experimental Intermedia Foundation v New Yorku, dlhoročný profesor "Video and Film Production and Photography, Department of Performing and Creative Arts College of Staten Island, the City University of New York", sa už vyše 40 rokov venuje práci s hudbou, počítačmi, videom, fotografiou a filmom. Jeho výstavy, "performance" a inštalácie zneli v Múzeu moderného umenia a Whitney múzeu v New Yorku, na popredných medzinárodných i európskych festivaloch súčasnej hudby (v roku 1993 aj na Večeroch novej hudby v Bratislave). Spolupracuje s ďalšími centrami ako Het Appolohuis, Logos Foundation.

Okrem vlastnej umeleckej tvorby sa už niekoľko desaťročí aktívne venuje organizátorskej práci v oblasti experimentálnej hudby. Séria koncertov Experimental Intermedia Foundation sa počas svojej 25-ročnej činnosti zaradila k popredným na newyorskej scéne. V čase prázdnin ho náhoda opäť zaviedla do Bratislavy a umožnila nám položiť mu zopár otázok.

● *Experimental Intermedia Foundation, založená v roku 1968 Elaine Summers, poskytuje na downtown scéne v Manhattane priestor pre experimentálne a intermediálne projekty. Okrem spolupráce s renomovanými umelcami, ako napr. Joseph Celli, Daniel Goode, Tom Guralnik, Tom Johnson, Guy Klucsevsek, Takehisa Kusugi, George Lewis, Paul Panhuysen, Eliane Radique Richard Teitelbaum, Lois Vierk, Elliot Sharp a. i. objavuje aj nové osobnosti. Ako by si hodnotil význam EI a jej aktivity?*

Experimental Intermedia bola založená ako priestor pre umelcov, kde môžu spolupracovať a tiež preto, aby prostredníctvom EI ako non-profit organizácie mohli žiadať granty. Pôvodná idea Elaine Summers bola združovať malý počet umelcov (6-8). V roku 1973 som začal organizovať série koncertov vo svojom dome pod hlavičkou EI. Od tej doby sme realizovali vyše tisíc koncertov. Keď Elaine Summers opustila New York v roku 1985, stal som sa riaditeľom EI a rozšíril som možnosť uchádzať sa o granty našim prostredníctvom pre oveľa širší okruh umelcov. V súčasnosti EI tiež poskytuje technické video a audio vybavenie pre umelcov. Finančná situácia sa pre umenie v USA v posledných rokoch zhoršila najmä kvôli manipuláciám extrémnej prave s fondom National Endowment for the Arts. Mnoho dotácií bolo úplne zrušených. Napriek tomu sa snažíme pokračovať v našej práci, všetky koncerty digitálne nahrávame, niektoré majú aj kompletne, niektoré aspoň čiastočne videozáznamy. Možnosť získať kvalitnú digitálnu life nahrávku je jednou z výhod pre umelcov.

● *Spolupracujete s ďalšími organizáciami v "downtown"?*

Počas našej existencie sme robili viaceré spoločné projekty a koncerty s inými organizáciami. V podstate je naša spolupráca viac-menej voľná, neformálna. Tá je hlavne v sociálnej a spoločenskej oblasti. Poskytujeme priestor na stretávanie sa ľudí. Prichádza tam veľa umelcov, aj z Európy.

● *V roku 1994 otvorila EI svoje vysunuté pracovisko v belgickom Gente. Ako sa rozbehla spolupráca v Európe?*

Dom v Gente má výstavný priestor a je tiež akýmsi rezidenčným miestom, kde umelcami môžu bývať. Okrem výstav v samotnom dome

sme realizovali sériu výstav v spolupráci s umelcami v okolitých krajinách. Teraz začíname sériu projektov v spolupráci s ďalšími organizáciami v Belgicku (Logos Foundation), v Holandsku a Nemecku (MeX v Dortmunde) a i.

● *Experimental Intermedia vydáva sériu CD platní v edícii "XI". Ty si jedným z kurátorov. Ako sa rodí dramaturgia týchto platní?*

Doteraz sme vydali 16 titulov a päť ďalších by malo vyjsť čoskoro. Vo všeobecnosti možno povedať, že sa orientujeme na akýsi druh minimalistov, nie tých čistých minimalistov, ale na ľudí, ktorí tvoria veľmi špecifický typ hudby. Týmto potom umožňujeme mať malý kútik pre seba a prostredníctvom CD platne sa prezentovať. Vytvorenie tejto edície umožňuje aj jednoduchšiu distribúciu platní, než keby si to mal zabezpečovať každý individuálne. Doteraz sme sa sústreďovali viac na autorov, ktorí vo svojej oblasti pracujú niekoľko rokov, než na najmladších umelcov. Takže CD platne sú viacmenej prehliadkou toho najlepšieho z ich tvorby.

● *Tvoje diela sú prevažne hrané z pásu alebo elektro-akustické s pridaním akustického nástroja. Pás je väčšinou vytvorený nadstavovaním viacerých dlhých tónov na seba, takto vznikajúce harmonické tóny dávajú skladbám nielen špecifickú farebnosť, ale zároveň vytvárajú aj neustále sa meniaci pulz. V prípade použitia akustického nástroja je princíp rovnaký, hráč nie je dominantný, jeho úlohou je sa čo najviac priblížiť k tónovej výške materiálu na páse s malými odchýlkami a opätovnými návratmi.*

Ako vznikajú tieto skladby? Do akej miery pri tvorbe využívaš počítač?

Pôvodne skladby využívali "multitrack" pás, ktorý umožňoval nadstaviť viac úrovní nástrojov. Zvyčajne si nahrám čisté akustické zvuky

ky nástrojov a potom ich editujem s použitím viacstopového pásu. V niektorých dielach som použil čisté elektronické zvuky, ale tie sa veľmi nepáčili. Zvuky nástrojov a farebnosť, ktorá z ich kombinácie vzniká, sa mi páči oveľa viac. Teraz pracujem viac so samplami spracovanými na počítači tak, že nahrávam viac nástrojov naraz, napríklad najnovšia skladba pre gitaru využíva 24 gitaristov... Pokiaľ ide o živých muzikantov, je to presne ako hovoríš. Hráč nie je sólistom s pásom v pozadí, ale je súčasťou diela. Obyčajne sa hráč s akustickým nástrojom pohybuje v priestore, čím vynikajú nové harmonické tóny a z toho vyplývajúce zmeny rytmu.

● *Ako vlastne komponuješ? Máš najprv ideu o štruktúre celej skladby, alebo jednoducho nahráš zvuky a pracuješ na ich kombinácii?*

Pracovný proces je vlastne úplne intelektualizovaný a používal som ho oveľa skôr, než boli k dispozícii počítače. Pôvodne som vychádzal z idey kombinovania tónov, ktoré sú si veľmi blízke vo výške. Vybral som si tónové centrum a potom s použitím chromatickej škály som zvolil pár ďalších tónov s minimálnymi odchýlkami. Hráči naladení na tieto tóny mi nahráli krátke segmenty. Dychári mohli napríklad nahrávať tieto tónové výšky v zhruba 15 sekundových dĺžkach. Takže som si nahrál celú sériu takýchto krátkych úsekov. Mal som, povedzme, 2 minúty každej tónovej výšky. Potom som urobil partitúru. Celý proces prebiehal bez použitia počítača. Takže dielo som nepočul dovtedy, kým partitúra nebola dokončená. Nikdy doteraz som nerobil skladby tak, že by som počúval, ktoré úseky znejú "pekne" a podľa toho ich kombinoval.

● *Máš vopred jasnú predstavu o forme diela?*

Áno. -Moje diela sa zdajú štruktú-

ralistické, ale v skutočnosti sú to kombináciou tónov. Dynamická štruktúra sa však v mojich dielach nevy-skytuje. Zmeny v jednotlivých úsekoch skladby sú evidentné, keď si prehráš krátke výseky diela, ale pri súvislom počúvaní je zmena takmer neregistrovateľná.

● *Súčasťou koncertov sú aj projekcie filmov alebo videozáznamov, ktoré si robil v rôznych častiach sveta: v Číne, v Japonsku, na Sumatre, väčšinou zachytávajú život a prácu "obyčajných" ľudí. Aký je vzťah medzi Tvojimi videami, filmovými dielami a hudbou?*

Sarkastická odpoveď by bola - ponúknuť ľuďom, aby sa mali na čo pozerať. V skutočnosti moje videá alebo filmy využívajú podobnú techniku "multitracks", o akej sme hovorili v hudbe. Chcel som, aby poslucháčovu pozornosť zaujalo vždy niečo iné. Išlo mi predovšetkým o zbavenie sa akejsi zaužívanej formy. V prípade filmu a videa som chcel zrušiť bežne používanú techniku strihu, takže moje zábery sú obyčajne dosť dlhé. Zaujímam sa o návrat k základnej štruktúre. V hudbe to znamená zbaviť sa melódie a tradičnej harmónie a vrátiť sa k podstate zvuku, prirodzenej farebnosti nástroja a pod. Vo filme ma zaujímajú ľudia v pohybe pri svojej bežnej činnosti. O svojich pohyboch neuvažujú ako o umeleckej aktivite. V tom zmysle ma zaujíma niečo ako "antidance activity".

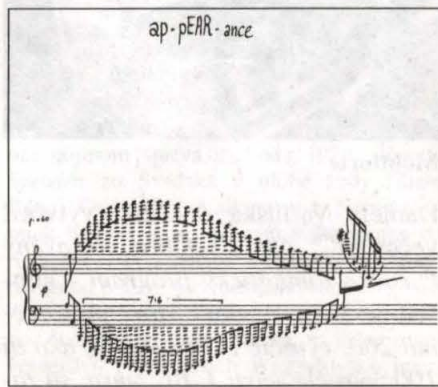
● *Pri koncertnom uvádzaní Tvojich skladieb je nutná vysoko kvalitná reprodukčná technika, ktorá rozmiestňuje zvuk a umožňuje "vychutnať" zážitok z jeho rozpínania sa v priestore. Rovnako dôležitá je aj pomerne vysoká intenzita prezentácie. Čo je zámerom takejto zvukovej inštalácie? Je intenzita zvuku niečo, čo umožňuje odlišný zážitok z tej istej skladby?*

Áno, musí to byť hlasno. Pretože vtedy sa deje oveľa viac v oblasti harmonických tónov. Keď sa dielo hrá s nízkou intenzitou, isté miesta absolútne nevyznejú, čo radikálne zmení dojem zo skladby. Intenzita skladbu výrazne ovplyvňuje. Moje diela najlepšie vyznejú vo veľkých, architektonicky členených priestoroch, ktoré umožňujú zmenu zvuku. Veľmi vhodné je, keď sa ľudia môžu v priestore voľne pohybovať a v rôznych rohoch počúvať zvláštne kombinácie zvukov.

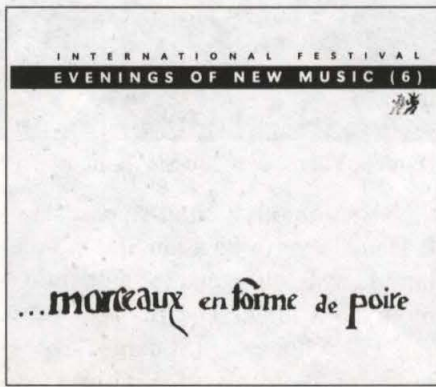
● *Počas svojho pobytu v Bratislave v roku 1993 (koncert na Večeroch novej hudby spolu s trombonistom Jamesom Fulkersonom) i teraz si sa zoznámil s viacerými slovenskými umelcami. Ako vidíš ďalšie možnosti rozvoja týchto kontaktov a spolupráce s umelcami na Slovensku?*

Jedna možnosť by bola pozvať slovenských umelcov prezentovať svoje diela prostredníctvom Experimental Intermedia. Problém je, že na Slovensku nie sú peniaze na vysielanie umelcov, Experimental Intermedia tiež nemôže hradiť všetky náklady. Tento finančný problém musíme nejakým spôsobom prekonať. Uvažujeme o vytvorení rezidenčných projektov, ktoré by umožňovali umelcom sústredene pracovať.

Pripravila:
OLGA SMETANOVÁ

Z Večerov novej hudby

Slovenské historické organy

Už po šiesty rok znel v slovenských chrámoch zvuk historických organov. Medzinárodný festival, ktorého garantom bol prvých päť ročníkov Spolok koncertných umelcov pri Slovenskej hudobnej únii v Bratislave, dnes zastrešuje Národné hudobné centrum - Slovkoncert za podpory Ministerstva kultúry SR. Festival, ktorý patrí vari k najkomornejším v republike, svojím významom predstihne i rozmernejšie akcie. Slovenská hudobná história nemá v živej praxi zrovnateľné hodnoty s historickými organmi. Pokiaľ sú to originálne nástroje - a o také doteraz festivalovému výboru išlo - neexistuje v praxi podob-

Na úvodnom koncerte hral Ferdinand Klinda

ný autentický inštrumentár. Organy či pozitívy dodnes v niektorých slovenských lokalitách existujú, žiaľ, vo väčšine prípadov v neudržiavanom, nehrateľnom stave. Aj tohoročný festival sa mal pôvodne realizovať v okolí Banskej Štiavnice, no komisia nedokázala vybrať šesť nástrojov na koncertné použitie. Kompromisným riešením bol Spiš. Už po tretí raz zneli historické nástroje v spišských chrámoch, z toho iba dva v repríze v Spišskej Kapitule a v Poprade-Velkej. Ďalšie štyri boli zo zreštaurovaných, či narychlo "oprášených" nástrojov v rím. kat. kostoloch v Novej Lesnej, Kežmarku, Spišskej Novej Vsi a v evanj. chráme v Spišskej Novej Vsi. Popredný slovenský organológ Dr. M. A. Mayer s kolegom Gazdíkom pripravovali v rámci možnosti nástroje na koncertnú produkciu. Počasie však tieto narychlo "zreštaurované" inštrumenty neraz rozladilo, čím narušilo i samotné koncertné vystúpenie. Dr. M. A. Mayer po koncerte v Spišskej Novej Vsi, kde k takejto konkrétnej situácii prišlo, apeloval na správcov farností a biskupské úrady, aby si uvedomili závažnosť situácie a pomohli oživiť vzácne historické nástroje, ktoré vlast-

nia.

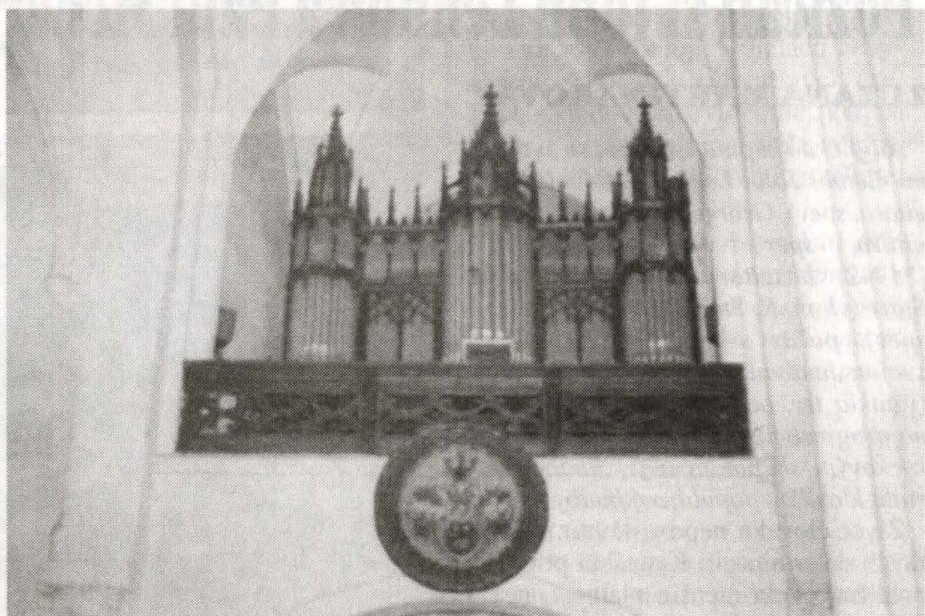
Okolie Spiša sa od 16. stor. honosilo významnými organovými majstrami. Vzhľadom na bohatú oblasť, každý kostolík mal menší či väčší nástroj. Mnohé z nich ešte existujú, ale v nepoužiteľnom stave, alebo iba ich vzácne rezbárske prospekty. Výnimkou bol zreštaurovaný pozitív v rím. kat. Kostole sv. Kríža v Kežmarku. Ďalšou jeho výnimkou bola veľkorysosť mladého organára Otta Dlugoscha, ktorý túto prácu previedol zdarma. Existujú teda aj dnes ľudia, pre ktorých radosť z odovzdávania hodnôt, sprístupnenia odkazu našich predkov sú ich životným cieľom. Takáto skúsenosť je veľmi povzbudzujúca a inšpiratívna.

Paradoxom je, že našu históriu si uvedomujú skôr tí, ktorí k nám prichádzajú ako turisti či hostia MF SHO. V rozhovoroch po koncertoch zdôrazňujú údiv nad našimi organmi, prejavujú radosť, že si môžu zahrať na takom nástroji, napriek problémom. Odborník hľadá hodnoty aj v histórii, ktorá oživa pod jeho prstami.

Takúto radosť prejavila poľská organistka **Maria Machura**, keď premiérovu uviedla spomínaný 9-registrový pozitív z r. 1651 v Kežmarku. Krehký zvuk sprítomňoval minulosť, jej ponímanie histórie najsúčasnejšiu prítomnosť. Napokon sa zladili v bohatej partitúre Pachelbelových skladieb, ktoré obohatila zvukovou pôsobivosťou.

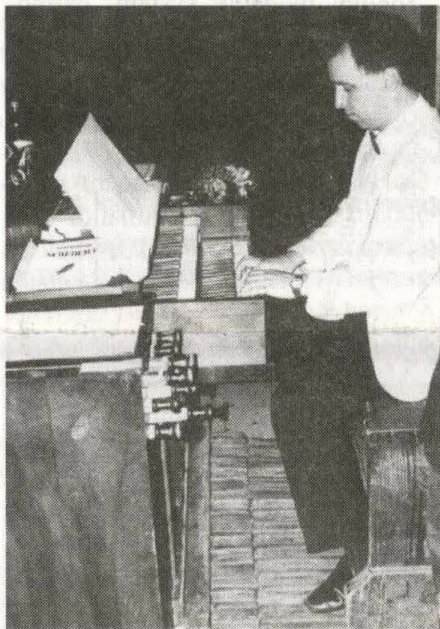
Na podobnom nástroji v rím. kat. Kostole v Novej Lesnej od neznámeho autora z druhej polovice 18. stor., hrala **Katarína Hanzelová**. Priniesla dramaturgicky vypointovaný program - Zipolli, Frescobaldi, Pergolesi, Scheidt, Kerll, Muffat, Sweelinck, Kayser - ušitý na dispozície 6-registrového pozitívu. Znel farebne bohato s istým - aj - dramatickým podtextom, zhodným s plnokrvným temperamentom interpretky. Publikum na tomto koncerte bolo úžasné. Od profesionálov, cez turistov až po stareňky v ručníčkoch, ktoré úprimne ďakovali sólistke za pekný zážitok.

K takýmto krásnym zážitkom patrila aj recitál **Petra Reiffersa** v ev. Kostole v Spišskej Novej Vsi na nástroji Friedricha Deutschmanna z r. 1823. Nástroj "poplátaný" viacerými neodbornými zásahmi pripravila na koncert spomínaná dvojica organológov. Reiffers si s ním poradil tiež suverénne. A tak odznel aj jeho recitál z diel Mestresa, Stanleyho, Bacha i našich autorov Podprockého, Schneidera, Zimmera. Vyvrcholením bola vlastná improvizácia na gregoriánsky chorál Victimae Paschali laudes. Reiffersa poznajú predovšetkým v trnavskom Chráme Najsvätejšej Trojice ako organistu a riaditeľa chóru. Zbor mu pomáha hľadať v každej skladbe poetiku melódie i zvuku. Tomuto venuje svoje umenie a oslovuje ho výnimočnou muzikaliťou, prirodzeným darom zdieľnosti. Spevom - svetlom duše - prežiaruje aj svoje interpretačné majstrovstvo.

Organ Katedrály sv. Martina v Spišskej Kapitule

Ďalší chrámový organista prišiel z Weingartneru. **Heinrich Hamm** hrá na "obrom" nástroji z r. 1737 staviteľa Gablera. V Poprade-Velkej sa musel prispôsobiť komornému nástroju, tiež nemeckého staviteľa, Jozefa Seyberta z r. 1856. Hral dôsledne, pokorne, bez väčších výrazových dispozícií. Skladby Muffata, Pachelbela, Knechta, Men-

Peter Reiffers

Snímka: M. Alenauer

delssohna, Brahmsa, Bacha zazneli v harmónii duše, ktorá prešla i na prítomné publikum.

Úvodný a záverečný koncert patrila nástrojom firmy Rieger z Krnova. V Spišskej Kapitule to boli dva nástroje (veľký na chóre, menší v sanktoáriu z r. 1890, v Spišskej Novej Vsi starší a menší z r. 1888). V Spišskej Kapitule **Ferdinand Klinda** otvoril festival

Bachovou Toccadou a fúgou d mol BWV 565 a ďalej odvíjal program pôsobivými skladbami Kuchařa, Mendelssohna, Francka, Liszta, Duboisa a na malom nástroji predviedol výber skladieb z Levočského zborníka a "prskavku" Valeriho. Ferdinand Klinda slovenské historické organy ovláda. Veď sám nahral prvý kompletnejší dvojalbum už v minulosti pre vydavateľstvo OPUS.

Záverečné vystúpenie v rím. kat. Kostole v Spišskej Novej Vsi patrilo talianskemu organistovi **Mariovi Duellovi**. Problematický výkon zvýraznil aj nefungujúci, pískajúci nástroj. Akási programová koláž minulosti a súčasnosti - Rinck, Guilmant, Cappelen, Valeri, Capocci, Bossi, Galimberti - nedokázala interpreta vyprovokovať ku kontaktu s publikom. Duella hral viac pre seba a hľadal v organe inšpirácie, ktoré mu tento nástroj nemohol poskytnúť.

6. ročník Medzinárodného festivalu Slovenské historické organy sa vpísal do knihy dejín ako nanajvýš poučný. Poučíme sa však z chýb, ktoré provokujú... pokúsime sa o riešenie...? Vieme, že súčasnosť môžeme postaviť iba na koreňoch z histórie.

Novým šatom lákajúce historické objekty Spiša - chrámy, kaštiele, kúrie - aj ich zreštaurované interiéry, provokujú otázku: ako je to možné, že všetko robíme iba pre oči? A sluch - tá najjemnejšia ozvena duše - zostáva nemý. Oživené nástroje sú predsa ich súčasťou. A taktiež súčasťou liturgie. Zatiaľ o tom hovoria iba prospekty - zväčša vzácne rezbárske práce - a nástroje mlčia. Naše organy sú svojím špecifickým zvukom však súčasťou európskej mozaiky, ale - žiaľ - patríme k výnimočným krajinám, ktoré si aj toto výsostné postavenie nedokážu uvedomiť a obhájiť.

ETELA ČÁRSKA

COLLEGIUM TECHNICUM - LETO V ZNAMENÍ ÚSPECHOV

Košický miešaný vysokoškolský zbor Collegium Technicum (CT) sa vďaka prísny umeleckým cieľom, aké si vytýčil a ktoré v praxi uplatňoval už od svojho vzniku, vypracoval na špičkové amatérské teleso na Slovensku. Od r. 1983, kedy sa etabloval podľa predstáv svojho zakladateľa a prezidenta Únie speváckych zborov na Slovensku doc. Ing. Michala Kostelného, CSc., dynamizuje umelecký terén vo svojej kategórii. Ocenenie strieda ocenenie, najmä od r. 1991, keď zbor vyspieval 1. cenu Akademickej Banskej Bystrice, následne (v rokoch 1992 a 1994) bol laureátom IFAS v Pardubicách, r. 1994 získal aj Zlatú medailu v Litomyšli na Medzinárodnej súťaži B. Smetanu a r. 1996 si priniesol dve zlaté medaily z Medzinárodnej súťaže v Netanya v Izraeli. K týmto úspechom doviedla zbor vtedajšia dirigentka Eva Zacharová, s ktorou CT natočil aj CD komplet (v Roku slovenskej hudby) Cantate Domino, venované zborovej tvorbe Ivana Hrušovského.

Ani po odchode dirigentky v r. 1996 zbor nezaháľal. Pod vedením svojho nového dirigenta Karola Petróczyho úspešne obhájil svoj umelecký kredit už tohto roku na dvoch Medzinárodných súťažiach (o podujatí sme podrobne písali v čísle 16).

Ešte v júli vycestoval zbor CT so svojím dirigentom na ďalšiu medzinárodnú súťaž. V

dňoch 26.-31. 7. úspešne zabodoval na 16. ročníku Medzinárodnej súťaže "TEESSIDE INTERNATIONAL EISTEDDFOD" v Anglic-

ku. S dvoma prvými cenami (v kategórii Malé zmiešané zbory a v kategórii Folklor) a s jednou druhou cenou (v kategórii Veľké zmieša-

Časť zboru Collegium technicum

né zbory) boli najúspešnejšími účastníkmi súťaže. Ako jediný zbor dostali ocenenie Magnific, čo je najvyššie možné hodnotenie v tejto súťaži. Je to jedinečný úspech nielen východoslovenského, ale aj slovenského zborového umenia. Aj v Anglicku, podobne ako v Trenčianskych Tepliciach, sa v podaní zboru CT páčili zbory I. Hrušovského (Agnus Dei z Missa pro Iuventute, či skladateľove úpravy Ó, láska, láska, Jaka naša sobotočka), či Zd. Lukáša (Magna est vis veritatis). - Úctu a obdiv si podľa slov K. Petróczyho získal zbor CT v Anglicku najmä interpretáciou povinnej skladby anglického renesančného skladateľa 1. polovice 16. storočia Johna Tavernera (Transisset Sabbatum). Porota s medzinárodným obsadením vyzdvihla pohotovosť dirigenta a zboru, ako jediných zúčastnených, s akou si osvojili, resp. prenikli do interpretácie náročnej anglickej polyfónie v totálnom kompozičnom pláne uvedenej skladby, podstatne rozdielnej od praxe ostatnej dobovej európskej polyfónie.

Medzinárodná súťaž v Eisteddfode mala tiež veľký spoločenský ohlas. Primátor mesta prijal každý zbor osobitne na radnici, kde prebiehala súťaž a odovzdával aj ceny. Mesto žilo celý týždeň zborovým umením. Všetci účastníci vystupovali aj viac ráz denne, spravidla pred sídlami jednotlivých sponzorov, ktorí sa netajili štedrými sympatiami k umeniu. Kiežby tak bolo aj u nás, na Slovensku!

DITA MARENČINOVÁ

Dvojica umelkyní absolvovala organový koncert 24. 8.:

Anna Predmerská-Zúriková prizvala na spoluúčinkovanie mezzosopranistku Martu Beňáčkovú. Spoločne predniesli väčšiu časť programu, počínajúc časťami z Bachovej omše h mol a Matúšových pašíí, cez Requiem M. Schneidera-Trnavského, až po Lamentáciu zo symfónie Jeremiáš od L. Bernsteina. Spevácke skúsenosti sólistky formujú jej prednes po stránke výrazovej, vždy podriadenej princípom štýlovosti. Jej hlas disponuje peknou farbou, dynamicko-výrazovou tvárnosťou, čo interpretácii dodáva presvedčivosť. Svoje vystúpenie postupne gradovala až po umelecky vzrušený prejav Bernsteinovho diela.

Anna Predmerská-Zúriková

Anna Predmerská-Zúriková svoje interpretačné majstrovstvo demonštrovala na štyroch samostatných dielach. Čistotou hry zaujala už v Toccate undecima od G. Muffata, v ktorej bolo zaujímavé sledovať rozvíjanie tematiky, formujúcej kompozičný proces. Princípy kontrastu ešte markantnejšie umelkyňa zvýraznila v Prelúdiu Es dur od V. Lübecka a veľmi pôsobivo stvárnila Bachovu Passacagliu c mol, ktorej hutná téma tvorí podklad pre bohato rozvinutú, náročnú kompozíciu. Sólistka dôsledne rešpektovala predlohu, interpretáciu umocnila vlastným tvorivým vkladom, s nadhľadom formovala každý variantný úsek a dielo zvukovo vystupňovala do grandióznej majestátnosti. Prednesom tohto diela Anna Predmerská-Zúriková dosiahla mimoriadne pôsobivý interpretačný tvar, súci na porovná-

vanie s tým najlepším, čo sme u nás mohli počuť. Osobitnú pozornosť venovala aj štúdiu a prednesu Partity profány od Š. Németha-Šamorínského, ktorú skladateľ roku 1961 venoval svojej žiačke a priateľke. Pôvodné názvy - Vítanie (Prológ), Elégia (Chromatická invenčia), Koncertná etuda (Kozmický let),

koncertu. Umelec v nej dokumentoval hlbokú znalosť tvorby, jej obsahové osobitosti, ktorým dal optimálnu zvukovo-prednesovú tvár.

Podstatne odlišné umelecké kvality predstavuje Sonáta g mol č. 6 od C. Ph. E. Bacha. Sólista zaradil na program aj modernú sonoristickú Improvizáciu sur E. B.

DNI ORGANOVEJ HUDBY

Ostináto (Romanca) a Epilóg výrečnejšie približujú obsah skladby, v ktorej prevláda lineárny princíp, tlmočiaci bohatý hudobný obsah. Umenie A. Predmerskej výstižne vyjadrilo emocionalitu diela, zvlášť Romance, postavenej na základe tónov vytvárajúcich anagram mena HEDDA. Znak citových vzťahov

od svojho otca Wernera Jacoba. Dielo citeľne oživilo pozornosť poslucháčov. Program uzavrela (znova) uvedená Mendelssohnova Sonáta B dur č. 4. Oproti prednesu Tatjany Orlovej, Jacobovo stvárnenie pôsobilo racionálnejšie, s príznačnou nemeckou strohosťou.

Ďalší koncert (27. 8.) absolvovala

José Enrique Ayarra Jarne

reflektujú aj ostatné časti a umelkyňa ich naplnila sugestívnou silou.

Na programe organového koncertu (25. 8.) Nemca Andreasa Jacoba boli málo hravané skladby z Bachových Klavírných cvičení III. Piesne a chorály v rôznom spracovaní poskytli interpretovi príležitosť rozvíjať predstavivosť najmä v registrácii, ktorou výraznejšie približoval obsah jednotlivých častí. Bohatšie spracovaný chorál Vater unser im Himmelreich a zvukovo efektívny Jesus Christus, unser Heiland sa vymkli charakteru ostatných skladieb. Výber rámcovalo Prelúdium Es dur na začiatku a Fúga v závere prvej polovice

Emília Dzemjanová. Aj jej vystúpenie dotvárala sólistka opery v Košiciach Neonila Kozjatinská. Ukrajinská sopranistka predniesla koncertné árie a piesne z tvorby barokových skladateľov (Stradella, Marcello, Pergolesi, Scarlatti a Caccini). Prednes sa niesol v intenciách prísnej štýlovosti, umeleckej disciplíny, výsostne muzikálne pôsobivo. Túto kvalitnú umelkyňu by sme radi uvítali aj na scéne opery SND v niektorých z inscenácií.

Emília Dzemjanová sa "uskromnila" sólovým prednesom diel P. F. Boëlyho a D. Zipoliho. Kompozične zaujímavé

Momenti d'organo od P. Ebena dokumentovali bohatú tvorivú fantáziu autora, formulovanú prostredníctvom dramaticko-lyrickej variability emotívne menlivých hudobných plôch, ktoré sólistka náležite diferencovala. K súčasnosti sa hlásia aj dve ukážky (Poem of Peace, Poem of Happiness) od Jeana Langlaisa. Najväčšmi organistka zaujala skladbou C. Francka-Pièce héroïque. Práve prednes tohto diela tvoril optimálne vygradovanie programu, presvedčujúceho o umeleckej suverenite sólistky.

Záver Dní organovej hudby absolvoval 30. augusta 1997 španielsky organista, kňaz José Enrique Ayarra Jarne. Umelec s veľkým rozhľadom sa v Bratislave predstavil programom z tvorby svetových i španielskych skladateľov. Jeho prednes upútal decentnosťou výrazu a meditatívnosťou obsahu, čo čiastočne obmedzovali očakávaný vzlet Bachovej Fantázie a fúgy g mol (BWV 542). Ani Mendelssohnovo Prelúdium a fúga d mol neprekročilo hranicu umiernenosti. V clivej, kontemplatívnej nálade vyznel Brahmsov Chorál č. 9 (Hertzlich tut mich verlangen) a Chorál č. 3 od C. Francka. Vo všetkých uvedených dielach nad technickou stránkou dominovala vznešenosť ušľachtilej emotionality. A práve tým sa koncert stal zaujímavým vrcholom tohtoročného cyklu organových koncertov.

Nie menej hodnotný prínos znamenali aj záverečné skladby španielskych skladateľov: Magnificat (variácie pre organ) od M. Echevesta, Impresion teresiana od E. Torresa a Variácie na Almandozovu tému od M. Castilla. Ich spoločným znakom bol tematický základ čerpajúci z ľudových prameňov, znamenitá kompozičná práca, niekedy viac klaviristická než organová sadzba a primeraný prednes. Niektoré z uvedených diel by potrebovali väčší nástroj, pretože kvôli častému preregistrovaniu umelec robil medzi jednotlivými variáciami nežiaduce pauzy, čo narušovalo kontinuitu hudobného toku. Avšak ich rozdielna dynamika, tempo, rytmus a farebnosť boli rozhodujúcou podmienkou úspechu uvedených diel.

V celkovom pohľade Dní organovej hudby v Bratislave možno bez zveličovania hodnotiť ako cenný prínos do letných kultúrno-umeleckých aktivít v našom hlavnom meste.

MICHAL PALOVČÍK

Pianistka s horúcim srdcom

Kultúrne leto v Bratislave prinieslo v oblasti tzv. vážnej hudby viacero hudobných zážitkov, ktoré nemali len oddychový charakter. Patrí k nim aj recitál Silvie Čáporovej-Vizváryovej, ktorá - ako jubilantka - dostane zaslúženú príležitosť konfrontovať svoje kvality aj v rámci tohtoročných BHS. Je chvályhodné, že koncert v rámci KL nepovažovala za akúsi generálku na medzinárodný festival, ale vybrala si naň iný repertoár, na ktorom demonštrovala svoje nemalé virtuózne danosti. Na úvod koncertu zahrala dve Scarlattiho sonáty: F dur a h mol. Je to akýsi kánon pianistickej disciplíny, v rámci ktorého môže umelec preukázať čistotu štýlu a priehľadnosť hry, kde nemožno zašantročiť ani jediný tón a vybočiť z metronomickej prísnosti tempa. Silvia Čáporová-Vizváryová sledovala síce vnútornú krásu a pulzáciu tejto priehľadnej hudby (v čom je jej pôvab), no predsa len sem-tam jemne zvlnila tempo, čím dala vydýchnuť frázam pred ich ďalšou pulzáciou. Veď i srdce nebije vždy pravidelne! - zvlášť, ak je také prudké, ako jeho nositeľka. Beethovenova Sonata quasi una Fantasia zväzda často k preromantizovanému prednesu. Klaviristka udržala najmä 1. časť v klasicistickej triezvosti a meditatívnej vyrovnanosti. Ale už v 2. a najmä v 3. časti - vedľa perlivých pasáží, v ktorých je neopakovateľná, dala priechod i svojej príznačnej dynamickej povahe. To by nebola chyba, keby sa sem-tam neštrácala kvalita jednotlivých tónov, resp. ich čitateľnosť v búrke prestissima...

Silvia Čáporová-Vizváryová je typom klaviristky, ktorá sa nechá strhnúť ohňom hudby a preto jej dokonale vyhovuje najmä romantická literatúra. Na klavírnom večere v Koncertnej sieni Klarisky s pribúdajúcimi stupňami augustovej horúčavy gradoval aj dojem z jej umenia. Od Schuberta a jeho dvoch Impromptus (č. 2 Es dur a č. 4 As dur, op. 90), kde ponechala poslucháčom precítiť osciláciu medzi jemne prítomným klasicistickým podtextom hudby a dominujúcim romantickým vzletom hudby, cez výber zo Schumannových Fantazijných kusov, op. 12... Tu najviac chytili za srdce poslucháčov nádherné stíšené hudobné drobnosti Večer a Prečo?

Pravou parketou klaviristky sa stal v ten večer Chopin: popri Nocturne Es dur č. 2, op. 55 najmä grandiózna a faž-

Silvia Čáporová-Vizváryová

Snímky: archív

ká Balada f mol č. 4, op. 52. Jej plocha bola pre Čáporovú šancou, aby ukázala, že majstrovsky dokáže vládnuť nad formou, že stavia plochy s nadhľadom a veľkorysťou. A napokon Debussyho Ostrov radosti vyznel ako ozajstná oslava ľudského šťastia, nech má už korene v akomkoľvek zdroji.

Sú klaviristi, u ktorých obdivujeme minucióznou prácu so zvukom, estetiku a vyváženosť každého tónu v rámci frázy, časti, celku. Sú však aj iní, ktorí na hudobných plátnach maľujú štýlom akvarelu. Ich prejav je plný slnečného jasu a veľkorysých línii. Z ich osobnosti planie ľudské teplo a sila vitality.

Silvia Čáporová-Vizváryová patrí k tým druhým.

TERÉZIA URSÍNOVÁ

V BOHATEJ FAREBNOSTI

V Mirbachovom paláci v rámci koncertov s názvom - nedefinované dopoludnie v galérii - už odštartovala nová sezóna. Dôkazom toho je i prehľad programov GMB - skladačka, ktorú obdržal každý z návštevníkov prvého komorného koncertu, ktorý sa uskutočnil 7. 9. pod záštitou Národného hudobného centra - Slovkoncert.

V rámci prvého koncertu sa nám predstavilo Slovenské filharmonické trio (I. Fábera - hobojs, J. Luptáček ml. - klarinet, R. Mešina - fagot).

Vo svojom rôznorodom programe sa Slovenské filharmonické trio uviedlo najskôr Divertimentom č. 3 KV 229 W. A. Mozarta. Ako to obvyčajne býva, v Mozartovej hudbe sa obnaží každý interpret. Poslucháč dokáže vyčítať z Mozartovej interpretácie nesmiernu vefa - s pribúdajúcimi rokmi si to čoraz viac uvedomujem. Mozart v podaní Slovenského filharmonického tria bol spevný, priehľadný, dynamicky bohatý. V takejto podobe ho chápu mladé nastupujúce generácie dnes, na prahu nového storočia.

Rajterove komorné dielo Quattro invenzioni pre hobojs, klarinet a fagot z roku 1986 som doposiaľ nepoznal. Jednotlivé časti svojou sviežosťou a náladovou rozjasnenosťou na seba bezprostredne nadväzujú. Tvorivá poučenosť z Bartókovej hudby nijako neuráža. V tejto hudbe je svieža iskra, mladíckosť, radosť z tvorenia. Nuž a k tomu skvelá, vskutku brilantná interpretácia len podčiarkla pôvabnosť tohto diela. Interpreti tu dokázali, že sú svojej jednoliatosti skutočným komorným telesom. Počúvajúc výkon Slovenského filharmonického tria uvedomil som si, z akých vynikajúcich instrumentalistov je zostavená Slovenská filharmónia.

Vráťme sa však k recenzovaniu tohto komorného koncertu. Po Rajterovej rozjasnenej hudbe nasledovalo skvostné Pastorále pre hobojs, klarinet a fagot od D. Milhauda. Malá pastoraľná idyla s nostalgickou kantilénou a letným oparom. Skutočná francúzska hudba. Farba francúzskeho vidieka. Malý hudobný akvarel.

Po Milhaudovej bukolickej atmosfére nás Baginove Poetické nálady preniesli do úplne iného sveta. Najskôr priam slnečné Andante cantabile navodilo úsmevnosť a hravosť Baginovej hudby. Ďalšie dve časti (Allegretto con animo a Rubato) nám ukázali aj iné polohy. Nazval by som to reflexiou vnútornej citlivosti, neraz až precitlivelosti, kedy hudba bolestne krúži, akoby sa chcela vyspovedať zo svojich najvnútornejších pocitov. Takéto autobiografické reflexie sú živnou pôdou komornej hudby. Ona je schopná ich v plnej miere reflektovať.

Nuž a na záver tohto pekného koncertu odznela opäť francúzska hudba - J. Francaix Divertissement. Priam koncertantná rozohranosť všetkých troch nástrojov stála v službách bohatej hudobnej farebnosti. I tu som si uvedomil, že francúzska hudba je hrou farieb, akousi zvláštnou kompozičnou kolážou tónov a farieb, harmónií a rytmov.

Nuž, čo povedať na záver. Bolo to pôsobivé stretnutie s vynikajúcou interpretáciou a premyslenou nápaditou dramaturgiou. IGOR BERGER

JULES MASSENET: PIESŇOVÉ CYKLY

RICHARD BYRNE - barytón, GLENN MORTON - klavír

© OPUS 912497-2

V bratislavskom Bonton Studiu vznikla 12.-15. októbra 1995 nahrávka vydavateľstva OPUS z výberu piesní francúzskeho skladateľa Julesa Masseneta. K recenzentke sa dostal nový CD uprostred leta 1997. Na textovej vložke lákavého (dramaturgicky celkom pôvodného) titulu je reprodukcia mnohovýznamového obrazu "Hudba" od Gustava Klimta (1862-1918), rakúskeho secesného symbolistu, autora mnohých alegorických a dekoratívnych malieb. S autorom hudby - Julesom Massenetom (1842-1912) spája Klimta najmä doba pôsobenia v umení, menej už výraz a posolstvo dvoch odlišných individualít.

Čo vieme o tvorbe Masseneta? Najmä to, že bol tvorcom takých známych operných diel, akými sú Manon, Werther či Don Quichotte (komponované "na telo" slávnemu F. Šaľapinovi...). Menej je známe, že tento skladateľ z druhej polovice 19. a začiatku 20. storočia je vlastne autorom 28 oper (!) - z nich spomeniem napríklad Kráľa z Lahore, Herodias, Manon a Werthera, či pomerne známu operu Thais, Sapho, Zvonára u Matky Božej, Ariadnu, alebo Dona Quichotta (ktorého SND r. 1995 naštudoval režisér Jozef Bednárík). Ale Massenet je tiež skladateľom u nás neuvádzaných oratórií Mária Magdaléna, Eva, Erinye - ktoré čerpajú z biblických a antických námetov. Neznáme sú jeho orchestrálne suity, klavírne cykly - a piesne. Pritom skladateľ napísal vyše 280 piesní. Niekoľko je zoradených do šiestich piesňových cyklov a vyše 160 žije samostatne. Pre Massenetove piesne patrí prívlastok "hudobné básne", nielen pre skrytý vnútorný rytmus, hudobnú metaforickosť a náladu každého opusu, ale i preto, že sám skladateľ ich nazýva "poème", čo vo francúzštine znamená báseň.

Zostavovateľ CD s názvom JULES MASSENET - SONG CYCLES je Alexander Hanuška, ktorý napísal na CD aj sprievodný text. Zamyšľala sa v ňom nad hudbou z obdobia fin de siècle, ktorá priala zvlášť tzv. salónnej hudbe. Do tejto sféry patria aj piesne Masseneta. Na rozdiel od Bizetových, Gounodových či Delibesových piesní, ktoré si zakladali primárne na melodickosti, ich aj v dnešnom Francúzsku povyšuje na piedestál stálej obľúbenosti zvlášť hudobná a interpretačná náročnosť, jemnosť výrazu v opisovaní básnického textu, neobyčajná rafinovanosť hudobných prostriedkov, ktoré nie sú jednoznačne vždy tonálne (aj keď tento kompozičný postup prevláda), využívanie aj takých netradičných postupov, akými sú melodráma, resp. prechod z parlandového spôsobu prednesu do čistej vokálnej línie. Kultivované komorné publikum vie i dnes vychutnať takéto umenie lyrickej drobnokresby, ktorú by sme mohli tiež nazvať "improvizovaná impresívnosť". Klavírny sprievod v piesňach Masseneta nie je len prítakávačom ľudského hlasu, ale dialogizujúcim rovnocenným partnerom.

Interpretmi piatich cyklov Masseneta sú na CD americkí umelci - barytonista Richard Byrne a klavirista Glenn Morton. Obaja mladí, perspektívni, ale už dnes dostatočne známi na koncertných pódioch. Richard Byrne je o. i. niekoľko sezón členom newyorskej Metropolitnej opery, kde - okrem menších postáv v "klasike" (Barbier o Seville, Bohéma) - má za sebou i veľké postavy. Z nich spomeniem zvlášť Pelléasa v Debussyho Pelléovi a Mélisande pod taktovkou Jamesa Levina. V októbri 1995 spieval tento americký barytonista s príjemným hlasovým tónom v Bratislave - na piesňovom recitále, kde si naživo overil pred naším publikom i Massenetove piesne. Nahrávka vznikla zrejme za pomoci Nadácie Clarisse B. Kampelovej, o zameraní ktorej sa čitateľ sice dozvie zo samostatného odseku (podporuje mladých umelcov na začiatku ich kariéry), ale jej podiel na CD iba tuší... Pritom vychádzam z informácie, že ďalší aktér nahrávky - mladý klavirista Glenn Morton - je síce známy na newyorskej koncertnej scéne ako komorný partner spevákov, ale už r. 1995 - spolu s Byrnem - debutoval na Slovensku a tým i v Európe...

Básne lásky, Básne októbra, Básne spomienky (suvéniru), Básne apríla a Básne zimy - to sú v preklade názvy cyklov, z ktorých zaznieva na CD celkovo 32 piesní. V jednej z nich (Oh! ne finis jamais de cyklu Poème d'Amour) spoluúčinkuje slovenská mezzosopranistka Denisa Hamarová.

Ak sa dá o Massenetových piesňach povedať, že pôsobia na poslucháča ako kultivovaná spona prejemného ducha, ktorý je neustále očarený krehkosťou drobných zázrakov ži-

vota, o speváckom výkone Richarda Byrneho môžeme povedať niečo paralelné. Jeho mäkký, zamatovo pôsobiaci barytón je dostatočne disciplinovaný na to, aby sa "vtesnal" do lyrickej komornej piesne a vypátral v nej tie najjemnejšie záchvevy citov a nálad. Počúvať vo francúzštine 32 piesní od jedného autora, je zážitok pre skúseného poslucháča. Byrne nás však dokázal upútať po celý čas nahrávky kontrastnou, vždy vypointovanou interpretáciou, ktorá pripomínala v každej piesni mnohoplošný, perfektne vybrúsený drahokam. Veľká škoda, že preklady textov si poslucháč musí "zaobstaráť" sám - znalosťou francúzštiny, alebo prekladom názvov jednotlivých piesní, aby nechal potom priestor vlastnej hudobnej a textovej predstavivosti. Dobrý zvyk z minulosti - dávať záujemcovi k dispozícii i preklad textov - akosi u nás vymizol z úsporných dôvodov pri tlačení textovej knihy. Škoda... Nie každý poslucháč má jazykovú prípravu na počúvanie francúzskej hudby, pritom znalosť posolstva slova a zážitok z hudby patria v piesni neodmysliteľne dokopy...

Výber z Massenetovej piesňovej tvorby je iste ojedinelým dramaturgickým činom OPUS-u, ktorý vznikol zrejme za finančnej pomoci spomínanej nadácie a programovej ponuky amerického interpreta. Poslucháčsky je to kulinárska pochúťka pre vycibrené uši, ktoré milujú vokálnu komornú literatúru a dokážu v nej nájsť pôvaby, často ukryté v jemných obrazoch skladateľa. Vďaka obom zúčastneným americkým interpretom sa táto hudobná ponuka stala ozajstným bonbónikom na našej vydavateľskej scéne.

ROMANTICKÁ PIESEŇ

EVA BLAHOVÁ - mezzosopran

ELENA HÄNDLER - klavír

© OPUS 912591-2

V novembri 1996 nahrala naša komorná speváčka Eva Blahová s klaviristkou Elenou Händler výber z romantickej piesňovej literatúry, ktorý sa dostáva záujemcovi do rúk po tieto dni s textovou vložkou Jely Krčmeryovej. V minulosti sme evidovali Evu Blahovú ako sopranistku s mladodramatickým určením - časom sa jej hlas zafarbil tmavšie a umelkyňa získala istotu najmä v hlbších polohách hlasu. A tak si pomaly budeme zvykať na novú mezzosopranistku v galérii komorných speváčok. Eva Blahová má veľmi širokú ponuku repertoáru, čo nie raz preukázala na svojich recitáloch v Bratislave, na Slovensku, resp. v zahraničí. Tentokrát ponúka na úvod výber z Brahmsovej piesňovej literatúry. Je to 8 piesní v originálnej nemeckej jazykovej verzii (tu - pre väčšiu komunikatívnu - spomeniem ich slovenský preklad). Vernosť, Na cintoríne, Buď ľahký, spánok môj, Moja láska je zelená, Keby som poznala cestu späť, Veď smrť je ako chladná noc, Márne vohľady, O večnej láske... Od Antonína Dvořáka zaznievajú Čtyři písně, op. 82 (Kéž duch můj sám, Při vyšívání, Jaro a U potoka). Po ukážke z českého repertoáru spieva Eva Blahová v poľštine dve ukážky zo Chopinovej piesňovej tvorby - u nás takmer neznámej: Zyczenie - Príanie a Pierscień - Prsteň. Za tým nasledujú Čajkovského romancy - ich slovenské názvy: Pokojne hviezdy svietili, Slza kanie, Kto túhu poznal raz, Prečo len, Tak skoro zabudnúť, Či žiari deň... Nová CD z produkcie OPUS-u je ukončená Drobnými kvetmi Mikuláša Schneidera-Trnavského (Ďaleko, široko, Keď sa drobné piesenky, Nesedaj sláviček, Sokolíčku, sokol).

Eva Blahová i na tejto platni - tak, ako na živých koncertoch - demonštruje predovšetkým obdivuhodnú znalosť štýlu, ktorý prislúcha nielen celému romantickému obdobiu, ale i každému skladateľovi piesne zvlášť: či je to filozofický podtón Brahmsovej lyrickej, ktorý hľadá rovnováhu slova a hudby v klasickej primeranosti výrazu, alebo Dvořákov roztúženosť a priamočiarosť citu, taká blízka českej ľudovej spevnosti, ktorou je táto hudba akoby prešpikovaná, resp. chopinovská vokálna melodika, ktorá o. i. odráža i rytmus poľských mazúrok - v piesni Príanie (je akoby zrkadlovým vokálnym obrazom Chopinových klavírných miniatúr...). Čajkovskij zase v podaní Evy Blahovej nesie v sebe klenbu emotívnosti, ukrytú najmä v širokodychej vokálnej línii. Schneiderove piesne sú vedľa tohto "pátosu" ruskej duše lyrickou, vychádzajúcou z predobrazu ľudovej prostoty, takej zázračnej a pôvabnej vo svojej skromnosti.

Pestrosť dramaturgickej zostavy CD iste upúta široký okruh záujemcov o romantickú pieseň a samotné umenie speváčky, ktorá je vokálno-technicky dobre pripravená zvládnuť široký piesňový rozptyl. Pravda, boli by sme falošní, keby sme nepodotkli, že Eva Blahová má svoj limit vo farbe hlasu, ktorý je najmä vo vyšších polohách ostrý, neobľý, nezamato-vý. Jej inteligencia už dávno sama rozhodla, že speváčka sa

bude venovať interpretácii toho, čo jej dáva možnosť preukázať silné stránky: t. j. šírku a pestrosť koncertného repertoáru, jeho objavnosť, precíznosť nastudovania každého vokálneho a štýlového detailu, vkus a viacjazyčnosť prejavu. Výkon Eleny Händler - tak, ako sme na to zvyknutí vždy v partnerskej spolupráci s Evou Blahovou - je inšpirujúci a na vysokej interpretačnej úrovni.

TERÉZIA URSINOVÁ

PAVOL KOVÁČ - piano

LISZT - CHOPIN - SCHUMANN

Radio Bratislava 0119-2131

Vždy, keď vkladám tú striebnistú vecičku zvanú CD do adaptéra, neprestávam sa čudovať a zároveň velebiť ľudskú vynaliezavosť. Nestačili sme sa nadychnúť a geniálny technický progres "zlomil palicu" nad klasickými šelakovými gramoplatňami. Pozerám na svoju roky budovanú diskotéku s dávkou nostalgie. Ako na relikť. Ale aj výrečný dokument. Kompaktné disky znamenajú revolučný skok nielen pre nás, teoretizujúcich konzumentov, ale hlavne pre primárnych aktérov, t. j. interpretov a skladateľov. Cédečka som, vzhľadom na ich skladnosť, no najmä iné podstatné technické danosti nazvala, tak celkom familiárne, identifikačnými kartami či vizitkami, ktoré vzhľadom na neomylnú objektivitu zápisu potvrdia umelecký pôvod svojho prezentovaného subjektu.

Prečo toľký úvod? Z jednoduchého dôvodu: neviem jednoznačne stráviť aktefakt, o ktorom bude reč.

"Klavirista Pavol Kováč patrí medzi umelcov so stabilným postavením na medzinárodnej koncertnej scéne... Imponuje zdravým muzikantským temperamentom, hrá bez zbytočných efektov, zato uvoľnene, s ľahkosťou a veľkou dávkou samozrejmosti, z ktorej vyžaruje jas a bezprostredná radosť z tvorenia" - tak znie fragment z pádnej, zasvätenej verbálnej charakteristiky umelca (Viera Chalupková), ktorého, žiaľ, na našich pódioch zvykneme v ostatných rokoch vnímať viac ako hosťa. Myslím, že práve (alebo hlavne) preto, by si z produkcie vydavateľstva Radio Bratislava zaslúžil premyslenejší, precíznejší zvukový projekt (vizitku). "Šitie horúcou ihlou" ma bodalo najmä v zmysle zvukovej adjustácie. Jasné je - ako sme z textu vydedukovali - že jednotlivé nahrávky boli realizované v rozpätí 15 rokov (1976-1991). Menej jasné je, prečo sa nevolil viac časovo "autentický" obraz umelca, alebo neaktualizoval tento ad hoc výber. A navyše - zvukové prevedenie: rozličné nástrojové a akustické výsledky sú na disku umelo nivelizované, čím, samozrejme, na ujmu celkového umeleckého reliéfu vznikne nežiaduci efekt, akési posluchové "con sordino". Škoda.

Napriek výhradám počúvam (vnútorne adaptované), oceňujem a doceňujem. Chválim Pavla Kováča ako pianistu par excellence. Spomínam si na jeho "mladistvé" kreácie. Boli nesmierne sugestívne, dospelé v názoroch, ľudskom i umeleckom postoji. A to je konštanta jeho vyjadrovania. Kováč je typ mužného interpreta. Aj tu, v dramaturgii (inkriminovaného) cédečka dokumentoval a potvrdil svoje sklony. Najväčšmi mi imponuje v kompozičnej zóne Ferenc Liszta, ktorého klavírna sadzba je akoby šitá na jeho interpretačné parametre. Kováč si však nezľahčuje, neuhľadá členitý terén, naopak "loví" v druhoplánových, menej efektných vrstvách. Dešifruje skryté zákutia, ktoré azda menej prezieravým a koncentrovaným virtuózom ostávajú zastreté. To všetko zdôrazňujem v mene Mefistovho valčíka, ktorý (napriek "con sordino" adjustácii) znie presvedčivo a démonicky elektrizuje. Rada zotrvám v lisztovskej oblasti a akceptujem ju ako optimálny objekt Kováčovho interpretačného záujmu. Pristavme sa preto i pri jeho vkladoch v skladateľovej Balade č. 2, v Koncertnej etude č. 3 (Un Sospiro) a v efektných i apartných pasážach Valse oubliée N. 1.

Ak Schumannovu Novelletu č. 1. evidujem s nie príliš frenetickým - skôr so súhlasným prikývnutím, viac polemických viet obrátim na adresu dramaturgického dielu určeného skladbám Chopina (Scherzo č. 2, op. 3, Nocturno č. 10, op. 32/2 a Fantazia-Impromptu, op. 66). Niežby Kováč nevenoval dostatok tvorivej potencie tomuto romantickému básnikovi: má k nemu vzťah, rozumie jeho poetiku, technológiu, navyše vládne skvostnou inštrumentálnou technikou. V Kováčovom pretlmočení znie však Chopin dosť "vecne", má príliš "narysované" kontúry - bez rojčivého prídychu a snád aj odlesku nostalgie.

Čo dodať na záver? Azda len vyjadriť dávkou pofutovania nad vyplytvanou energiou. Nad edičným činom, ktorý nereprezentuje príliš vládnu tvár vydavateľského pôvodu. A nepodá ani pravdivú vizitku interpreta, ktorého umenie by si určite zaslúžilo ohľaduplnejšiu reflexiu.

LÝDIA DOHNALOVÁ

EuroCass

V dňoch 1. - 4. augusta sa v Budapešti uskutočnila prvá Európska konferencia klarinetistov a saxofonistov. Jej hlavnou úlohou je získať medzinárodné kontakty a vybudovať členskú základňu.

Konferencia ponúkla široký záber aktívnym hráčom; diskusiu o efektívnosti klarinetrovej hry v súčasnosti, výmenu názorov a skúseností profesionálnych hráčov, ale aj prezentáciu tvorby pre sólový nástroj, či komorné zoskupenia. Stala sa podnetom k prvému stretnutiu výkonných umelcov, študentov, ale aj amatérov zo západnej a východnej Európy. Na konferencii bol založená "EuroCass" (Európska asociácia klarinetových a saxofónových spoločností a individuálnych hráčov).

Jej vznik predchádzala dlhoročná tradícia v USA, kde existovala najprv Národná klarinetová spoločnosť a od roku 1973 to boli medzinárodné stretnutia, pričom každý tretí rok sa uskutočnili mimo územia USA. Na poslednom stretnutí v Paríži vznikla dohoda založiť Európsku klarinetovú a saxofónovú asociáciu a prvé stretnutie uskutočniť v Budapešti.

Na prvom stretnutí v Budapešti bol jediným slovenským účastníkom náš klarinetista Július Klein, ktorého som požiadal o zhodnotenie celého podujatia.

"Keďže som kontaktnou osobou pre Slovensko, pre stretnutie v Budapešti som rozposlal pozvánky našim popredným klarinetistom a saxofonistom, ale na stretnutí v Budapešti sa nik z našich nezúčastnil. V Budapešti došlo k dohode vytvorenia vlastnej asociácie, ktorá by združovala záujemcov z Európy a predovšetkým zo štátov bývalého východného bloku.

Na tohoročnom stretnutí v Budapešti som mal jedinečnú príležitosť účinkovať v programe koncertu a reprezentovať nielen slovenskú klarinetovú školu, ale aj tvorbu našich skladateľov. V programe jednotlivých koncertov sa prezentovala predovšetkým domáca tvorba. Ja som hral skladby Iris Szegoyovej Vívat Summer a Norberta Bodnára Funny Breakfast. Obe diela vzbudili veľký ohlas a prítomnými účastníkmi boli milo prijaté, pričom z ich strany bol prejavovaný veľký záujem aj o notový materiál. Skladby som nielen hral, ale mal som možnosť hovoriť o slovenskej hudbe.

V posledný deň stretnutia bolo zvolené prezídium asociácie, ako aj členovia výboru z jednotlivých európskych štátov. Za jedného z členov som bol zvolený aj ja. Ďalšie stretnutie bude na jeseň tohto roka v Paríži, kde sa skonkrétizuje ďalšia činnosť asociácie a vytvorí sa podmienky pre vydávanie európskeho klarinetového časopisu."

STEFAN ČURILLA

Prichádzajú po inšpiráciu

Keď vlni koncom leta odlietali do Tokia, povedali, že sa o rok vrátia - a skutočne tomu tak bolo. Reč je o japonských umelkyniach a pedagogičkách, ktoré sa tohto roku opäť zúčastnili (dokonca v rozšírenej zostave) na medzinárodnom seminári v Bratislave. Bol to už piaty ročník tohto podujatia - a tento fakt svedčí o tom, že je to akcia pozitívna, osočná. Treba dodať, že bolo výslovným želaním našich japonských hostí absolvovať seminár v Bratislave pod vedením slovenských pedagógov - značí to, že majú v Japonsku "dobrý cveng". Tohto roku pricestovalo do Bratislavy osem frekventantiek - päť klaviristiek a tri speváčky. Jednou z najvernejších je klaviristka Hiroko Enami Yoshida. Seminár viedli prof. Stanislav Zamborský a prof. Ida Černecká (klavír) - pričom Stanislav Zamborský sa venoval klasickým skladateľom a Ida Černecká obdobiu romantizmu. Speváckam sa venovala Mgr. Magdaléna Blahušiaková.

Japonskí kolegovia k nám prichádzajú ziskávať nové tajomstvá klavírnej hry a vokálneho umenia; s túžbou preniknúť hlbšie do európskej hudobnej kultúry, všetko, čo si z pobytu u nás odvezú domov, do Japonska, sa odzrkadlí v ich pedagogickej práci či pri vystúpení na pódiu.

"Prichádzajú k nám po inšpiráciu..." - povedala prof. Ida Černecká. Fakt, že napriek viacerým možnostiam dávajú prednosť slovenským pedagógom, je, samozrejme, pochvala pre spomínaný trojčlenný tím, ktorý seminár viedol. Nezanedbateľná je aj úloha Národného hudobného centra - umeleckej agentúry Slovkoncert, ktorá všetko, čo patrí k semináru, organizuje (dodajme, že na koncertoch sa podieľal aj Spolok pre rakúsko-japonskú kultúrnu výmenu vo Viedni).

Tohto roku prebiehal seminár s malými zmenami - vlni bol jeden koncert v Trenčianskych Tepliciach, tohto roku dva koncerty v Košiciach. Po absolvovaní kurzov všetky frekventantky vystúpili na spoločnom koncerte v Mirbachovom paláci (31. 8.). Pripojil sa k nim klavirista Russel Ryan, ktorý sprevádzal speváčky. Je to pedagóg vokálnej katedry Vysokej hudobnej školy vo Viedni a patrí k vyhľadávaným komorným hráčom. 3. 9. bol ďalší koncert - opäť v Mirbachovom paláci - účinkovali na ňom dve sólistky. Klaviristka Shinko Inoue hrala Mozarta, Bacha a Šostakoviča, sopranistka Hiromi Tamegaya sa venovala piesňam H. Wolfa a R. Schumanna. Opäť ju sprevádzal Russel Ryan.

Medzinárodný úspech

Študenti Konzervatória v Bratislave, a to:

Zuzana Zelenáková, spev (z triedy prof. Mgr. R. Illenbergerovej)

Michal Majerský, husle (z triedy prof. Mgr. M. Karlíkovej)

Ladislav Fančovič, klavír (z triedy prof. Mgr. P. Čermana) na základe výberu podľa mg nahrávky interpretácie povinných skladieb postúpili do semifinále 5. Medzinárodnej súťaže stredných umeleckých škôl a v dňoch 29. a 30. septembra súťažili v Krakove. Umeleckým šéfom medzinárodnej súťaže bol významný koncertný umelec, klavirista a uznávaný pedagóg Dimitrij Baškirov. Umeleckú záštitu nad súťažou mali veľké osobnosti poľskej a svetovej kultúry - slávny filmový režisér Andrzej Wajda a jeden z najvýznamnejších skladateľov 20. storočia Krzysztof Penderecki.

Výber našich študentov do semifinále takejto významnej medzinárodnej súťaže je dôkazom nielen veľkého talentu mladšej slovenskej umeleckej generácie, ale predovšetkým potvrdením správnej pedagogickej práce kolektívu umeleckých pedagógov Konzervatória v Bratislave.

Finále svetovej súťaže sa uskutoční v Medzinárodnom umeleckom centre v Takasaki (Japonsko) v dňoch 27.-29. novembra 1997. Veríme v úspechy študentov Konzervatória v Bratislave tak, ako sa to vlni podarilo študentke spevu Kataríne Šilhavíkovej, ktorá sa vrátila na bratislavské Konzervatórium so striebornou medailou.

D. S.

Medzinárodná súťaž sláčikových kvartet v Banff

6. ročník Medzinárodnej súťaže sláčikových kvartet v kanadskom Banff sa uskutoční v týždni od 16. augusta 1998 v kanadskom meste Banff. Jeho organizátorom je The Banff Centre for the Arts. Prvý ročník tejto súťaže sa konal v roku 1983 pri príležitosti 50. výročia založenia Banff School of Fine Arts.

Súťažiacich vyberie jury na základe odposluchu zaslaných nahrávok. Z prihlásených kandidátov bude na súťaž vybraných desať sláčikových kvartet. Súťaže sa môžu zúčastniť kandidáti,

ti, ktorí 22. augusta 1998 budú mať menej než 35 rokov. Prihlášky na súťaž treba zaslať do 1. marca 1998.

Podmienky súťaže si možno vyžiadať na adrese:
Banff International String Quartet Competition
The Banff Centre for the Arts
Box 1020, Station 23
Banff, Alberta
Canada TOL OCO
tlf.: (1/403) 762-6188
fax: (1/403) 762-6338

Medzinárodná súťaž mladých koncertných umelcov 1998

Na budúci rok sa uskutoční už 12. ročník Medzinárodnej súťaže mladých koncertných umelcov vo francúzskom meste Douai, tentoraz venovaná huslistom. Súťaže sa môžu zúčastniť mladí umelci, narodení po 1. 1. 1966, to znamená tí, ktorí 1. januára 1998 dosiahnu menej než 32 rokov.

Prihlášky na súťaž treba zaslať do 10. de-

cembra 1997.

Podmienky súťaže zašle:
Jeune Orchestre Symphonique de Douai
87, rue de la Fonderie
59500 Douai
France
tlf.: 03 27 97 97 44
fax: 03 27 99 03 30

Kremnický hradný organ '97

Koncertom organistky Emílie Dzemjanovej v zámokom kostole sv. Kataríny skončil sa 17. 8. v Kremnici festival organovej tvorby nazvaný Kremnický hradný organ '97. Umelkyňa sa predstavila nielen interpretáciou diel dávnejších období - napríklad Johanna Sebastiana Bacha, ale aj skladbami slávneho romantika Césara Francka, Petra Ebena a ďalších autorov.

E. Dzemjanová po absolvovaní košického Konzervatória, štúdiu v Belgicku a na Vysokej škole múzických umení v Bratislave, interpretačne debutovala v roku 1983 so Symfónickým orchestrom Slovenského rozhlasu. Nahrávala pre viaceré domáce i zahraničné rozhlasové a televízne spoločnosti. Koncertovala v Rakúsku, Nemecku, Taliansku, Poľsku a v ďalších štátoch.

Slávnostný úvodný koncert tohtoročného festivalu Kremnický hradný organ '97 bol vo svätokatarínskom kostole v Kremnici 6. júla. Predstavil sa na ňom profesor Imrich Szabo. Ďalší umelci vystupovali vždy v nedeľu, čím sa vytvorila bohatá festivalová mozaika, ktorá v kritériách interpretačnej a dramaturgickej náročnosti naplnila znaky ojedinelej kultúrnej udalosti. Moderná koncepcia organu v kostole sv. Kataríny umožnila počas siedmich koncertov prezentovať najvýraznejšie skladby organovej literatúry.

Festival Kremnický hradný organ '97 svojou úrovňou a rozsahom podnietil hudobné aktivity v meste i jeho okolí. Nedelňé organové koncerty formou kultúrnej turistiky prilákali do tohto mesta pomerne početnú domáci i zahraničnú turistickú klientelu. Okrem umeleckých zážitkov, ktoré jeho návštevníkom ponúkol, prispel aj k postupnému oživovaniu dávnych tradícií Kremnice.

Gergijev vo MET

Hlavný intendant Metropolitnej opery v New Yorku Joseph Volpe oznámil, že za hlavného hosťujúceho dirigenta vymenoval riaditeľa petrohradského Mariinského divadla Valerija Gergijeva. Znamená to, že okrem umeleckého riaditeľa Jamesa Levina bude mať slávna newyorská opera ďalšieho stáleho dirigenta. Gergijev dostal päťročnú zmluvu a má uviesť najmenej osem predstavení, vrátane dvoch opier Sergeja Prokofieva.

Skončil sa 52. ročník festivalu

Koncertom najkrajších operných zborov v podaní Orchestra komornej opery SND a Spevského zboru mesta Bratislavy skončil sa 31. 8. v Trenčianskych Tepliciach 52. ročník najstaršieho hudobného festivalu v strednej Európe Hudobné leto.

V koncertnej sieni Kúpeľnej dvorany sa na koncerte, ktorý dirigoval Marián Vach a zboromajstrom bol Ladislav Holásek, predstavili Ján Galla - bas a Jitka Šaparová-Fischerová - mezosoprán. Zazneli diela Gioacchina Rossiniho, Bedřicha Smetanu, Giuseppe Verdiho, Richarda Wagnera a i.

Vyššie dvadsať koncertov tohtoročného Hudobného leta v Trenčianskych Tepliciach a ďalšie sprievodné zábavné programy videlo v tomto kúpeľnom meste asi päťtisíc divákov. Na pódiu vystúpili umelci zo Slovenska, Česka, Maďarska, Talianska, Rakúska a ďalších krajín Európy.

Prof. Eva Blahová medzi porotcami súťaže (druhá zľava)

Spevácka súťaž Liciano Refice

V talianskom meste Patrica sa v júni konala medzinárodná spevácka súťaž Liciano Refice. Desiatčlenná medzinárodná jury, ktorej predsedala prof. Eva Blahová z Bratislavskej VŠMU, ceny rozdelila takto: 1. cenu získala sopranistka Cimaglia Carmela z Talianska, 2. cenu rovnako talianska sopranistka Peruzzo Sonia, 3. cenu získal juhokórejský barytonista Cho Byung Ho a o túto cenu sa s ním delila jeho krajanka, sopranistka Lee Se-Ye.

Eva Kamrlová v Bardejove

Skladby klasickej organovej literatúry autorov Nicolasa de Grignya, Antoniusa de Cabezóna, Johanna Sebastiana Bacha, Jozefa Grešáka, Egona Kráka a ďalších zazneli 9. 9. v Chráme svätého Egídia v Bardejove na predposlednom z koncertov V. organových dní Jozefa Grešáka. Sólistkou večera bola slovenská organistka Eva Kamrlová.

Mimoriadne muzikálna interpretka, rodáčka z Bratislavy, študovala na tamjšej VŠMU pod vedením renomovaného slovenského or-

ganistu profesora Ferdinanda Klindu. V roku 1969 absolvovala majstrovský kurz v Belgicku u významného organistu a skladateľa Floora Peetersa. Je nadšenou propagátorkou slovenskej organovej hudby, niektorí autori, napríklad E. Krák, píše priamo pre ňu. Pravidelne vystupuje na domácich i zahraničných prehliadkach organového umenia, hudobných festivaloch či samostatných koncertoch. V súčasnosti pôsobí ako profesorka na Cirkevnom konzervatóriu v Bratislave.

V októbri uverejnia pamäti dirigenta G. Soltiho

Memoáre sira Georga Soltiho, svetovo uznávaného dirigenta, ktorý zomrel 5. 9. t. r. uverejnia na budúci mesiac.

Vydavateľská spoločnosť Alfreda A. Knopfa oznámila, že knihu nazvanú "Memoáre" dokončil autor krátko pred svojou smrťou. Osemdesiatštyriročný dirigent zomrel v spánku na dovolenke v južnom Francúzsku. Dátum vyjdenia knihy stanovili na 21. októbra, kedy by sa bol dirigent dožil 85 rokov.

Solti sa narodil v Maďarsku a je považovaný za jedného z najväčších a najdynamickejších dirigentov 20. storočia. Pod jeho taktovkou sa z Chicagského symfonického orchestra stalo jedno z popredných svetových hudobných telies. Bol aj hudobným riaditeľom Kráľovskej opery Covent Garden, hlavným dirigentom Parížskeho orchestra, hlavným dirigentom Londýnskej filharmónie a riaditeľom Veľkonočného festivalu v Salzburgu.

Solti si vo svojich memoároch spomína okrem iného aj na stretnutia s Béloom Bartókom, Richardom Straussom, Arturo Toscaninim a Placidom Domingom

Neoznačené materiály sú z TASR

Národné hudobné centrum - Slovkoncert

OKTÓBER 1997

Koncerty a literárno-hudobné programy

1. 10.	19.00	Topoľčany, Koncertná sieň Konzervatória Klavírne duo Magdaléna Bajuszová Cyril Dianovský <i>Schubert</i>	16. 10.	19.00	<i>Kresánek, Smetana, Šostakovič</i> Žiar nad Hronom, MsKS, sála MsKS Klavírny recitál Daniel Buranovský <i>Scarlatti, Liszt, Chopin, Rachmaninov, Scriabin</i>
7. 10.	19.00	Humenné, MsKS, Kaštieľ	19. 10.	10.30	Bratislava, Mirbachov palác Klavírny recitál Tomáš Nemec, klavír <i>Liszt, Brahms, Prokofiev</i> V spolupráci so Spolkom koncertných umelcov
8. 10.	18.00	Veľké Kapušany, MsKS, sála MsKS	21. 10.	19.00	Humenné, MsKS, Kaštieľ Husľový recitál Dalibor Karvaj, husle Daniel Buranovský, klavír <i>Vitali, Suchoň, Paganini, Saint-Saëns, Massenet, Wieniawski</i>
9. 10.	19.30	Bardejovské kúpele, BLK, LD Astória Komorný súbor MUSA LUDENS <i>Hudba dávnych storočí (hudobné pamiatky 9.-17. storočia)</i>	22. 10.	19.30	Trenčianske Teplice, SLK, Kúpeľná dvorana Večer s operou a operetou Elena Holíčková, soprán Mária Turňová, soprán Jozef Ábel, tenor Milan Dubovský, klavír Ján Binder, spr. slovo
9. 10.	19.30	Topoľčany, Zasadacia sieň na Radnici Katarína Turnerová, harfa Marián Turner, flauta <i>Bach, Fauré, Krumpoltz, Chopin, Watkins, Zeljenka, Rossini, Debussy, Donizetti, Nielsen, Ravel, Ibert</i>	26. 10.	10.30	Bratislava, Mirbachov palác Jozefína Pucsová, mezzosoprán Ludovít Marcinger, klavír <i>Brahms, Martinček, Falla, Britten</i>
11. 10.	19.00	Žilina - ŠKO, Dom umenia Fatra Peter Dvorský, tenor spoluúčinkovanie so Štátnym komorným orchestrom a dirigentom Leošom Svárovským <i>Čajkovskij, Puccini, Lehár, Tosti, Curtis, Bizio</i>	26. 10.	19.00	Trenčín, Galéria M. A. Bazovského Anna Höblingová, husle Quido Höbling, husle Dagmar Zsapková, flauta Jozef Zsapka, gitara <i>Leclair, Telemann, Giuliani, Diabelli, Martinček, Godár, Chopin, Dvořák, Borne</i>
12. 10.	10.30	Bratislava, Mirbachov palác SOCIETA RIGATA Monika Štreitová, flauta Zuzana Gréková, hobo Matej Drlička, klarinet Adriana Vessová, fagot Dagmar Duždová, klavír Karol Toperczer, klavír <i>Pejchovský, Dibák, Beneš, Haluška, Berger, Sixta</i> V spolupráci so Spolkom slovenských skladateľov	28. 10.	19.30	Trenčianske Teplice, SLK, Kúpeľná dvorana Večer operných melódii Orchester Komornej opery Bratislava Sólisti Komornej opery a Opery SND Výber slávnych operných árií, duet a predohier z tvorby svetoznámych skladateľov
13. 10.	18.00	Nové Mesto nad Váhom, Výstavná sieň MKS Martin Malachovský, bas Svätopluk Malachovský, barytón Ján Salay, klavír Ulrich Ulmann, spr. slovo <i>Mozart, Rossini, Verdi, Wagner, Nicolai, Donizetti</i>	28. 10.	19.00	Rimavská Sobota - MsKS, sála MsKS Klavírny recitál Daniel Buranovský <i>Chopin, Rachmaninov, Debussy</i>
14. 10.	19.00	Humenné, MsKS, Kaštieľ Klavírny recitál Tomáš Nemec <i>Chopin, Liszt, Brahms, Prokofiev</i>	30. 10.	19.30	Bardejovské kúpele, BLK, LD Astória Husľový recitál Alexander Jablók, husle Jana Nagy-Juhász, klavír <i>Mozart, Beethoven, Paganini, Sarasate, Čajkovskij, Rimskij-Korsakov, Ysaye, Saint-Saëns, Wieniawski</i>
14. 10.	19.00	Rimavská Sobota, MsKS, Rímskokatolícky kostol Gustáv Beláček, bas Jozef Ďurdina, hobo Otakar Šebesta, basso continuo <i>Stradella, Bach, Telemann, Händel, Marcello, Kusse, Boni, Donizetti</i>	30. 10.	18.00	Poprad, MsKS, hotel Satel Ivana Trošelj, soprán (Austrália) Marián Budoš, semiakustická gitara Ján Labant, gitara <i>Budoš, Tirao, Trošelj</i>
15. 10.	11.00	Námestovo, MKP, sála MKP Ivana Trošelj, soprán (Austrália) Marián Budoš, semiakustická gitara Ján Labant, gitara <i>Budoš, Trošelj</i>			
15. 10.	19.00	Bardejov, MsKS, sála ZUŠ			
16. 10.	19.30	Bardejovské kúpele - BLK, LD Astória TRIO ISTROPOLIS Katarína Brejková, klavír Zuzana Pašteková, husle Teodor Brcko, violončelo			

IV. ročník BANSKOBYSSTRICKÉ HUDOBNÉ DNI 23. - 30. október 1997		
23. 10. 16.00	Nám. SNP	VEŽOVÝ KONCERT Účinkuje Brass Harmony (B. Bystrica)
17.00	Bohéma klub	SLÁVNOSTNÉ OTVORENIE BBHD 97 Účinkuje Moyzesovo kvarteto (Bratislava)
24. 10. 14.00	Bohéma klub	MISTER SCROOGE A OPERNÁ TVORBA Jána CIKKERA (Seminár)
18.30	Sála ŠO	PREMIÉRA Ján Cikker MISTER SCROOGE
25. 10. 18.00	Bohéma klub	ORAZIO VECCHI "L' amfiparnaso" Madrigalová opera - účinkuje Kvintet Madrigal Bratislava 13 renesančných príhod starého Pantaloma, chvastavého kapitána, prefikáneho sluhu, mileneckej dvojice a iných...
26. 10. 11.00	Obradná sieň MsÚ ČSA 26	HUDOBNÉ MATINÉ Účinkuje Jurovského dychové trio (B. Bystrica)
16.30	Ev. kostol Lazovná ul.	MUSICA SACRA Koncert mužského vokálneho súboru Octet Singers (Bratislava), diriguje Blanka Juhaňáková
18.30	Sála ŠO	Giuseppe Verdi LA TRAVIATA V hlavných úlohách: Ľubica Vargicová (SND), Gurgan Ovsepian (SND), Zoltán Vongrey (ŠO-B. B.)
27. 10. 18.30	Sála ŠO	HAPPY DAY Spirituály a gospels v podaní vokálnej skupiny Glose Harmony Friends. Dirigent Mário Fančovič, sólista Viedenskej komornej opery.
28. 10. 18.00	Bohéma klub	KOMORNÝ KONCERT Účinkuje Max Reger trio (Ostrava)
29. 10. 19.00	Sála DJGT Zvolen	P. Ulrych - S. Moša RADÚZ A MAHULIENA (Muzikál) Príbeh o nezlomnej sile lásky, ktorá dokáže premôcť ľudskú zlobu a nenávisť, v novom básnickom preobrazení.
30. 10. 18.30	Sála ŠO	KONCERT SYMFONICKÉHO ORCHESTRA J. CIKKERA J. Cikker: SITNIANSKI RYTIERI - svetová premiéra Sibelius, Schubert, Mozart Dirigent Harvey Bordowitz (Izrael)

Stredoslovenské štátne divadlo Banská Bystrica

ŠTÁTNA OPERA

Október 1997

2. 10. - 18.30 h

I. Zeljenka: Bátorýčka
Pohľad na morbidné skutočnosti, ktoré sa dejú "akoby". Výpoveď popredného slovenského skladateľa o našom vzťahu k zlu historickému i súčasnému.

3. 10. - 10.00 h

Slávnostné otvorenie Akadémie umenia v Banskej Bystrici

7. 10. - 18.30 h

F. Lehár: Zem úsmevov
Čo sa skrýva za tajomnými úsmevmi Čiňanov? Aké bude manželstvo Čiňana a Európany? Opereta, v ktorej zaznie jedna z najznámejších Lehárových melódii "Ja srdce svoje dám len žene tej, ktorú rád mám".

11. 10. - 17.00 h

G. Verdi: Nabucco
Operný príbeh o viere, láske a nádeji. Známý "Zbor zajatých Židov" sa stal symbolom túžby po slobode

každého utláčaného jednotlivca i národa.

17. 10. - 18.30 h

E. Kálmán: Grófka Marica
Svetoznáma melódia "Joj cigán" a ďalšie populárne melódie sprevádzajú príbeh lásky schudobnelého šľachtica a bohatej grófky.

Zájazdy:

Bratislavské hudobné slávnosti
9. 10. - 19.00 I. Zeljenka: Bátorýčka (SND Bratislava)

BOHÉMA KLUB

1. 10. - 18.00 h

Večer pre talenty Konzervatória J. L. Bellu v Banskej Bystrici

8. 10. - 18.00 h

Andrej Bystran a. h. - jubilejný koncert
Účinkujú: Andrej Bystran - spev
Darina Turňová - klavírny sprievod
Marek Bystran - klavírny sprievod

Štátna filharmónia Košice

Október 1997

2. 10. - 19.00 h	Otvárací koncert 29. sezóny ŠFK	stavy Grieg: Peer Gynt Alfred Walter, dirigent
Dom umenia	Grešák: Améby Brahms: Koncert pre husle, violončelo a orchester Respighi: Rímske pínie Rímske fontány Róbert Stankovský, dirigent Nándor Szederkényi, husle Jozef Podhoranský, violončelo	23. 10. - 19.00 h Dom umenia Suchoň: Sláčiková serenáda Suk: Fantázia pre husle a orchester Dvořák: Symfónia č. 6 D dur Alfred Walter, dirigent Gabriela Demeterová, husle
9. 10. - 19.00 h	Operný večer Martina Bab- jaka Peter Feranec, dirigent	30. 10. - 19.00 h Dom umenia Britten: 4 morské medzihry Hummel: Koncert pre trúb- ku a orchester Berlioz: Fantastická symfó- nia Tomáš Koutník, dirigent Juraj Bartoš, trúbka
Dom umenia	19. 10. - 14.30 h Koncert pre rodiny Dom umenia Musorgskij: Obrázky z vý-	

KONKURZ

Riaditeľ Štátneho komorného orchestra v Žiline vypisuje konkurz

na obsadenie miesta hráča na 2. lesný roh s povinnosťou hry na 1. lesný roh.
Podmienkou prijatia je absolvovanie konzervatória alebo VŠ hudobného smeru.
Konkurz pozostáva:
- z voľnej a rýchlejšej časti koncertu z obdobia klasicizmu
- z hry z orchestrálnych partov.
Uzávierka prihlášok je 10. 10. 1997. Cestovné hradíme len prijatým uchádzačom. Slobodným poskytneme ubytovanie. Uchádzači budú na konkurz pozvaní písomne alebo telefonicky.
Informácie: ŠKO Žilina, Dolný Val 47, 011 28 Žilina, tel. 089/200 07, 202 56.

sok

ul. A. Bernoláka 2614
022 01 ČADCA
Tel: 0824/248 14, 22173 Fax: 0824/248 14

!!! DO POZORNOSTI MILOVNÍKOM VÁŽNEJ HUDBY A JAZZU !!!

PONÚKAM VŠETKÝM ZÁUJEMCOM CD A MG VYDAVATEĽSTIEV

ARTA
STUDIO MATOUŠ
ECM
ACCENT
GLOSSA

CENY I S DPH OD 290,- SK (CD) + POŠTOVNÉ

INFORMÁCIE Tel: 0824/ 221 73, fax.+ odk. 0824/ 248 14

Agentúra AP projekt, s. r. o., Bratislava,

v spolupráci s Evanjelickým cirkevným zborom a. v. Bratislava-Prievoz usporiada v rámci umeleckého festivalu Reformácie dni '97 pri príležitosti 480. výročia Reformácie

v piatok, 24. októbra 1997 o 18.00 h v Evanjelickom kostole Bratislava-Prievoz, Radničné nám. (spoje 201, 202, 216)

SLÁVNOSTNÝ VEČER

Chráňme si svoj hrad

Program: Slávnostný príhovor k 480. výročiu Reformácie - generálny biskup Evanjelickej cirkvi na Slovensku Július Filo, Milan Rúfus, Martin Luther, Max Reger, Dietrich Buxtehude, Johann Kusser, Johann Rosanmüller, Samuel Capricornus, Georg Philipp Telemann.

Účinkujú: Anna Predmerská-Zúriková - organ, Peter Rúfus - recitácia, Milan Horínek - spev, Kamila Zajíčková - soprán, Musica aeterna, um. vedúci Peter Zajíček CAMERATA BRATISLAVA, um. vedúci Jan Rozehnal.

Vstup voľný - Zbierka pre Zborovú diakoniu pri Evanjelickom cirkevnom zbore a. v. Bratislava-Prievoz.